

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

FORSTANDER
NIELS BREDKJÆR

TUNE LANDBOSKOLE

6. JUNI 1888 — 14. APRIL 1940

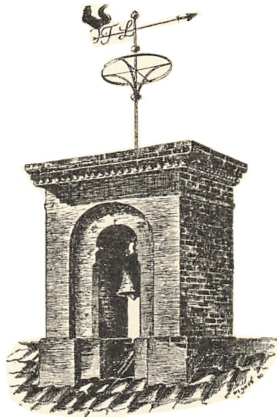

MINDESKRIFT

FORSTANDER
NIELS BREDKJÆR

TUNE LANDBOSKOLE

6. JUNI 1888 — 14. APRIL 1940

Elfelt fot.

DØD OG EFTERMÆLE

Den Sygdom, der Søndag den 14. April ved Middags-tid voldte Forstander Bredkjærs Død, havde sikkert sin Rod langt tilbage. Allerede i Foraarstiden Aaret før havde Bredkjær klaget over en Træthed, som vi slet ikke kendte til hos denne Mand, og efter Dyrskuets paa Bellahøj, hvor han selv og vi andre var klar over, at det ikke stod helt godt til med Helbredet, maatte Bredkjær holde Sengen i nogen Tid. Saa kom der en Bedring, som efter alt at dømme kun krævede en Hvileperiode for at give Kræfterne helt tilbage, og dertil var Turen til Island i August—September sikkert bestemt. Tilsyneladende virkede den ogsaa i Begyndelsen efter Hensigten, men de sidste Dage i Reykjavik maatte Bredkjær dog igen holde Sengen.

Efter Hjemkomsten holdt Arbejdet, som under Fraværelsen havde hobet sig op, ham oppe et Stykke Tid, men fra først i Oktober blev konstant Sygeleje dog nødvendigt, og sidst i Oktober skete saa Overførelsen til Roskilde Amtssygehus.

Der var vel ingen, mindst af alle Bredkjær selv, som havde ventet, at Opholdet her skulde blive af længere Varighed. Med et Sygehus' fine tekniske Hjælpemidler og med et dagligt Tilsyn af erfarne og indsigtfulde Læger

maatte alle tro, at Sygdommens Aarsag snart vilde blive fundet og fjernet, og selv om Opholdet trak ud, og Tanken om Hjemsendelse stadig blev skudt ud — til Jul, til Fastelavn, til Paaske, og selv om Kræfterne blev mindre, saa mistede vi dog ikke Haabet om, at alt vilde udvikle sig til det bedste, og da omsider Lægerne kunde pege paa Aarsagen, en Infektion i Blodet, som for saa vidt var velkendt, men som i de fleste Tilfælde var uhyre vanskelig at bekæmpe, saa forøgedes dog snarest Haabet om, at der nu kunde sættes effektivt ind. Imidlertid kunde Legemet nu maaske ikke længere holde til den nødvendige Kur. Det maatte opgive Kampen mod de smaa, lumske Fjender.

Fru Bredkjær var paa sin daglige Tur til Sygehuset kommen tidsnok til at tale med sin Mand og var nærværende i det sidste Øjeblik.

Det første Budskab om Dødsfaldet spredtes over Landet gennem Radioen Kl. 19:

Efter længere Tids Sygdom er Forstander Niels Bredkjær i Dag død paa Roskilde Amtssygehus, 51 Aar gammel. Niels Bredkjær har været Forstander paa Tune Landboskole siden 1917 og har indenfor Landbrugets Organisationer beklædt en Række Tilidshverv. Niels Bredkjær var bl. a. Formand for Landbrugets Radioudvalg.

Denne knappe Meddelelse fulgtes den følgende Dag af Meddelelser og Nekrologer i alle Landets Aviser og siden i alle faglige Uge- og Maanedblade. Tilsammen giver disse Udtalelser sikkert et rigtigt Billede af Forstander Bredkjærs vide Natur og omspændende Virksomhed. Her anføres i Uddrag nogle af de mest karakteristiske:

Konsulent *K. M. Andersen*, Roskilde, i *Roskilde Dagblad* og *Ugeskrift for Landmænd*:

Hans egentlige Fag var Kvægavl og Fodringslære samt Driftslære og Samfundslære; men ved Siden heraf holdt han frie Timer, hvor Eleverne kunde stille Spørgsmaal om mange andre Ting, og det blev ofte til Timer, som Eleverne ikke glemmer.

Her som overalt i sin Undervisning søgte Bredkjær ikke alene at meddele konkrete Kundskaber, men ogsaa at faa de unge Landmænd indstillet paa, at Autoritet og Tradition alene er ikke nok, og at Vilje og Evne maa sættes ind for at naa til en selvstændig Opfattelse. Selv om dette til Tider maaske kunde virke i Retning af at fremkalde en lidt overdreven kritisk Indstilling hos de unge Mennesker, saa blev der sørget for til Modvægt at pege paa det positive og det bærende inden for den teoretiske Viden og den praktiske Kunnen.

Hjemmet paa Skolen var præget af den samme lyse og venlige Tone, som man mødte overalt, hvor Bredkjær færdedes. Her var det hans udmærkede Hustru, der ufortrødent i de forløbne Aar har røgtet de mange Pligter, Stillingen paa en gæstfri Skole fører med sig. Dette er gjort paa en Maade, saa naturlig Myndighed og Venlighed er forenet saa fortræffeligt. Det blev et Hjem, som Lærere og Venner var glade for at komme i, og navnlig blev Bredkjærs Fødselsdage præget af Grundlovsfestens Nærhed til aarligt tilbagevendende Festdage, som hævede sig over det almindelige.

Roskilde Tidende:

Med Bekymring har man overalt i Landbrugskredse fulgt Bredkjærs Sygdom, og med Sorg vil mange modtage Budskabet om hans Død. Et sjældent, hjerteligt og naturligt Tillidsforhold bestod mellem Bredkjær og de mange Mennesker, han gennem Aarene var kommet i Berøring med, en Virkning af hans rolige, jævne og støtte Maade at virke paa og hans tillidindgydende Karakteregenskaber.

Han blev en dygtig og samvittighedsfuld Skoleleder og Ungdomsvejleder, der havde sin Styrke i grundig og solid Viden og jævn og klar Fremstillingsmaade. De mange og rige Traditioner paa den gamle, ansete Skole blev fulgt, men altid i den nøje Kontakt med Tiden, der medførte stadig Udvikling. Bredkjær styrkede og øgede Skolens Placering paa en førende Plads. Han var selv myreflottig, og et Tilbageblik paa hans Liv viser en evnerig Indsats til Løsning af Opgaver og Krav og en stadig Udvikling fremad — saa længe Helbred og Kræfter slog til.

Bredkjærs Skole var aldrig udelukkende faglig, den havde ogsaa Højskolepræg, og Aandslivets Værdier tabte han aldrig Hjertet for — han vilde ogsaa give sine unge dem.

En god Mand er gaaet bort med Niels Bredkjær. Der syntes endnu at ligge mange og store Opgaver for ham med Indsats fra hans Side til Gavn for vort Land.

Østsjællands Folkeblad:

Han var den fødte Foregangsmand, der allerede som ganske ung gav Indtryk af, at han vilde naa en førende Stilling i vort Landbrug.

Da han for nogle Aar siden blev udset til at give sine maanedlige økonomiske Oversigter over Landbruget, blev han en Lærer for hele Landet. I Tusinder og atter Tusinder af Landbrugshjem lyttede man til hans gode nøgterne og dog lyrisk beaandede Foredrag om Landbrugets Vilkaar og Arbejde i den kommende Maaned.

Redaktør Torpe i Berlingske Tidende:

Niels Bredkjærs Død vil vække Sorg i de videste Kredse. Dansk Landbrug havde ikke mindst i Dag Brug for en Vejleder med hans Anseelse, Kyndighed og sunde Sans, en Mand, hvis Ord ikke blot paa faglige Omraader havde Vægt, men som tillige havde Evnen til at anlægge almene menneskelige Synspunkter.

Der stod Respekt og Anerkendelse om Bredkjærs Navn og Virke paa Tune. Gennem Ledere som Svendsen og Brink Lassen havde Tune Landboskole helt tilbage i forrige Aarhundrede været placeret som en af vore fornemste Landbrugsskoler, da Niels Bredkjær blev Forstander i 1917, kun 29 Aar gammel. Valget var det bedst mulige.

Man kendte ham paa Tune; og i Jylland havde han trods sin Ungdom slaaet sit Navn fast som en Mand, der besad naturlig Myndighed, havde Evne til at omgaas Mennesker, og som forstod at meddele sin Viden i en Form, der skabte ham villigt lyttende Skarer og æggede til at prøve det nye.

Bredkjær var ingenlunde en Mand, der gled med Strømmen. Han havde sine Meninger og sine Meningers Mod. Han kunde ægge til Modsigelse og Modstand, men ingen drog nogen Sinde hans Motiver i Tvivl, og hans Anseelse øgedes stedse.

Politiken:

Saa vidt som Radioen rækker til dem, der dyrker dansk Jord, ja, langt ud over disse Hjem, kendtes Niels Bredkjær, ikke blot

som et Navn, men som en god Ven og Vejleder i alle de Spørgsmaal, der optager Landmandens Sind. Hans maanedlige Landbrugsoversigter i Radioen, som han begyndte i 1932, er utvivlsomt noget af det Stof, der har haft sine mest trofaste Lyttere, for ved Siden af det rent sagligt belærende indeholdt hans Foredrag om Sædskifte og Driftsform, om Husdyrbrug og Jordbehandling, en Tone, der gjorde Sagligheden levende og almen tilgængelig.

Niels Bredkjærs Død betyder et stort Tab for det danske Landbrug, mest vel nok i den Gerning, han som Forstander paa Tune Landboskole øvede i Dygtiggørelse af Landboudommen. Men langt ud herover. Tune-Elever har ofte det Præg af alsidig Viden, praktisk Dygtighed og aabent Sind, der gjorde dem til Foregangsmand paa deres Hjemegn. Og Præget var Niels Bredkjærs.

Nationaltidende:

I Tune virkede Forstander Bredkjær lige til Sygdommen slog ham ud, elsket og respekteret af sine mange Elever, der paa Skolen ikke alene fik en fortrinlig teoretisk og praktisk Uddannelse, men ogsaa prægedes af den grundtvigske Aand, Forstanderen selv var saa stærkt besjælet af. Niels Bredkjær var en glimrende Lærer, der som den solide Praktiker, han ogsaa var, havde let ved at komme paa Talefod med sine unge Elever. Han var heller ikke bange for at gaa sine egne Veje, hvad hans hyppige Fremhæven af de smaa røde Køers større økonomiske Værdi viste. Han selv havde en fortræffelig Besætning, hvormed han i de senere Aar naaede ypperlige Resultater. Blot kneb det med at naa helt op i Toppen paa Fællesskuerne, hvor de store, tunge Køer til hans Ærgrelse som oftest gik af med Sejren.

Forstander Fred. Nørgaard i Sorø Amtstidende:

Let var det heller ikke at føre Linien videre efter de betydelige Forgængere som Svendsen, Chr. Christensen og Brink Lassen. Men Bredkjær evnede det. Tune beholdt ogsaa i hans Tid sit gode og sunde Ry som Landbrugsskole. Hans Klarhed i Fremstilling, hans Indsigt i og Optagethed af sine Emner gjorde ham til en fortrinlig Lærer. Og i Timer af ikke-landbrugsfaglig Art kunde han ofte bringe sine Elever i levende Forbindelse med de Livsværdier, der var hans.

Hurtigt blev Bredkjær draget ind i meget Arbejde uden for sin Skole. Mange Tillidshverv blev han betroet. Grunden hertil var ikke den, at han helst løb den Vej, Vinden førte. Han hyldede ikke altid den Mening, der havde flest Tilhængere, og han viste

ofte med en vis jydsk Stejlhed sine Meningers Mod. Men hans Dytighed og, hvorfor ikke sige det, hans gode Hoved gjorde ham velegnet til Tillidshverv.

Redaktør *N. Jørgensen* i *Dansk Landbrug*:

Overalt inden for det danske Landbrug var Forstander Bredkjær kendt som den dygtige og samvittighedsfulde Skoleleder og Ungdomsvejleder, der havde sin Styrke i grundig og solid Viden og i sin jævne og klare Fremstillingsevne. Dertil kom Bredkjærs hele Maade at virke paa: en rolig, støt og retlinet Karakter, som bidrog til at skabe det hjertelige og naturlige Tillidsforhold, der udviklede sig mellem Bredkjær og de mange Mennesker, han gennem Aarene kom i Berøring med.

Derfor gik Tune Landboskole med dens mange og rige Traditioner stadig fremad under Bredkjærs Ledelse og altid i nøje Kontakt med Tiden.

Sekretær *Frits Olsen* i *Sjællands Stifts Landbrugstidende*:

Bredkjær evnede i fuldt Maal at hævde den gamle Skoles Anseelse og videreføre dens Traditioner, han forstod at knytte Forbindelsen mellem Fortid og Nutid.

Bredkjær kunde holde Skole, han besad i sjælden Grad Evnen til at faa sine Elever til at lytte og til at vække Interessen for og Kærligheden til den Livsgerning, de havde valgt. Vi er mange af hans gamle Elever, der med Glæde og Taknemmelighed tænker tilbage paa hans Timer og paa den Betydning, han derigennem fik for os som Lærer og Menneske.

Sekretær *J. K. Haugaard* i *Jydsk Landbrug*:

Bredkjær var ikke alene fra Naturens Side udstyret med gode Evner, men han var overmaade flittig. Dette i Forbindelse med en usædvanlig Frodighed og Fremstillingsevne gjorde, at han ikke blot som Lærer og Skolemand, men som Taler og Skribent blev stærkt benyttet og paaskønnet. Bredkjær var ikke saa lidt af en Idealist. Han havde sine egne Synspunkter om adskillige Samfundsproblemer, og han havde sine Meningers Mod; men selv om man ikke altid kunde være enig med Bredkjær, saa var man aldrig i Tvivl om, at hans Opfattelse bundede i en fast Overbevisning om Rigtigheden af hans Meninger og hans Indstilling.

Alle, der kendte Forstander Bredkjær, vil være enige om at beklage hans tidlige Død. Men selv om han gik bort i en tidlig

Alder, saa naaede han at faa udrettet en stor og samfundsgavnlig Gerning i Landbrugets Tjeneste til Ungdommens og Landbrugets Gavn. Indenfor Foreningen af jyske Landboforeninger, hvor Bredkjær en kort Tid var Konsulent, vil man mindes ham som en virksom, dygtig og god Arbejdsfælle, hvem det ikke alene var en Fornøjelse at samarbejde med, men som det var udbytterigt at omgaas.

Forstander *Lars Bækhøj* i *Højskolebladet*:

Ved det nordiske Højskolemøde i Finland i 1936 holdt Bredkjær et Foredrag om »De frie Ungdomsskolels Oplysningsarbejde under Tidens sociale og økonomiske Brydninger«.

Han anførte her Jørgen la Cours Udtalelse: »Den danske Landbrugsskole er et Barn af den danske Folkehøjskole og maa som den bygge paa Troens og Folkelivets Grund«, og han føjede til: »Dette vedkender vi os den Dag i Dag i den danske Landbrugsskole. Vi vil ikke efterabe Folkehøjskolen, men vort Oplysningsarbejde næres og styrkes af det samme Kildevæld, som det er Folkehøjskolens første Opgave at faa til at rinde«.

Mange kender Bredkjær fra de maanedlige Landbrugsoversigter i Radioen. Formaålet med disse Foredrag maatte vel være at give faktiske Oplysninger om praktiske Forhold, og paa Grundlag deraf at give jævne Landbrugere Raad og Vejledning i det daglige Arbejde. Mange af os, der ikke til daglig arbejder med i Marken eller tager Del i Ledelsen, sad ofte og hørte med stor Glæde paa den klare, rolige Stemme og mærkede os hans Ord. Og naar vi gjorde det, kom det vist af, at hans Tale blev baaret af en varm Understrøm af Interesse for selve Livet derude i Naturen og Menneskene, der syslede dermed. Planternes Vækst, Dyrenes Trivsel og Menneskenes Glæde ved Arbejdet var ham en Hjertesag. Det var for ham en Værdi, som Bonden faar ved Siden af det økonomiske Udbytte, som der naturligvis maa tages de nødvendige Hensyn til. — Midt i en materialistisk Tid, hvor man strides om Udbytter og Procenter, klang der gennem Bredkjærs Tale og Virksomhed en stille Hyldest til det jævne, virksomme Liv, der gennemskinnes af Glansen fra Evigheden.

Vi, hans Arbejdsfæller i Folkehøjskolen, vil takke ham for hans Gerning iblandt os. Han gik alt for tidligt bort. I mange Hjem Landet over vil man sørge med hans Hustru og Børn. Maatte der ogsaa være nogen, der har Lyst til at ligne ham og fortsætte hans Arbejde. — Det vil være til Styrkelse for vort Folk i de mørke Tider, der er over os.

Redaktør *Thorvald Laursen* i *Dansk Ungdom*:

Niels Bredkjær blev i Aarenes Løb Ven og Vejleder for Tusinder af unge danske Landmænd, der havde været hans Elever paa Tune Landboskole. De bærer ofte Præg af baade alsidig Viden, praktisk Dygtighed og aabent Sind, og det har gjort dem til Foregangsmand paa deres Hjemegn. Og dette Præg, vedgaar de gerne, skyldes i særlig Grad Niels Bredkjær.

Meddelelsen om Forstander Bredkjærs Død kommer i disse Dage, hvor Sindene i Danmark optages stærkt af foruroligende Oplevelser og Ængstelse, med en egen vemodig, blød Tone, fordi den minder om en helt anden Verden end den, der optager os. Minder os om en dygtig og ærlig dansk Mands Virke i Fredens Tid.

Om Morgenen Mandag den 15. samledes alle Skolens Elever og Lærere i Foredragssalen, hvor Landbrugslærer *A. O. Rasmussen* efter Sangen »Vi er Fæstere her for en Tid« overbragte Meddelelsen om Skolens Forstanders Død med følgende Mindeord:

Det, vi saa længe har frygtet, men som vi dog lige til det sidste haabede at blive forskaonet for, er nu sket: Denne Skoles Forstander gennem mere end 20 Aar er ikke mere. Døden indhentede ham i Gaar ved Middagstid.

For os, der i Aarevis har kendt og samarbejdet med Bredkjær, er det uforstaaeligt, at denne rige og gode Mand for stedse har lukket sine Øjne, uforstaaeligt, at vi ikke igen skal virke under hans myndige og kloge Ledelse, uforstaaeligt, at vi ikke skal høre ham tale til os paa sin rolige, tillidvækkende og manende og ildnende Maade, uforstaaeligt, at vi ikke oftere i vort Arbejde og i vort private Liv skal nyde godt af hans Hjælpsomhed, hans Klogskab og hans dybe menneskelige Forstaaelse og Medfølelse.

Alt dette er slut nu, vi kan kun mindes det i største Taknemmelighed.

Og I, som kom her til Tune for at lære den Mand, hvis Stemme I saa tit lyttede til i Radioen, at kende, I opnaaede det ikke, og jeg beklager jer dybt derfor, for I er gaaet Glip af meget.

Andre kan fortælle jer, hvordan Bredkjær var at komme til og tale med, hvordan han kunde hjælpe i vanskelige menneskelige Spørgsmaal, hvordan han kunde skære igennem og skabe Klarhed i Spørgsmaal, der var Uenighed om, hvordan han i sine Timer

ikke blot gav nøgtern faglig Oplysning, men tillige kunde faa vakt og genkalde den Lyst og Glæde ved en Gerning, som er Landmandens egen, kunde faa det til at krible i een efter at komme i Gang og indfri de Forpligtelser, man følte sig paalagt.

Alt dette og meget mere kan andre bevidne for jer, — men I oplevede det ikke.

Nej, *det* har I ikke oplevet, men een Ting har I mærket: Den særlige Aand og Tone, som er over Skolen her, og som adskiller den fra andre lignende Skoler. Den er, saa vidt vi har kunnet fastholde den, Bredkjærs.

Mænd dør, men deres Virke og deres Aand vil leve og bevare deres Indsats for Eftertiden, og saaledes vil ogsaa Bredkjærs Arbejde fortsat spores og bære Frugt gennem den Aand, hvormed han har præget denne Skole og dens Elever.

Og nu vil vi — samlet i den Sal, hvor Bredkjær saa rigt strøede sine Frøkorn, — ved at rejse os i Stilhed mindes, hvad vi har mistet.

Efter Salmen »Alt staar i Guds Faderhaand« tilføjedes:

Og saa vil vi nu stille gaa hver til sit og lade Dødens Alvor tale til os, og vi vil i de kommende Dage tænke paa, at vi nu for sidste Gang har vor Forstander tilbage paa Skolen.

Klokken 16 samme Eftermiddag førtes Bredkjærs Kiste fra Roskilde Amtssygehus' Kapel ud til Skolens Gymnastiksal. Adskillige af Bredkjærs nærmeste Venner ledsagede sammen med Familien paa denne sidste Rejse. Lige uden for Tune By sluttede Tune Oldermændslav sig til og fulgte til Fods efter Rustvognen gennem hele Byen. En smuk Hyldest til et af Lavets Medlemmer.

Ved Lundegaard dannede Skolens Elever og Naboer Spalier, og alle gik nu det sidste Stykke.

Efter at Kisten var stillet ind i den med Gran smykkede Gymnastiksal med de tre nordiske Flag som Baggrund, traadte *Fru Bredkjær* hen til den og udtalte:

Saa kom du hjem, min kære Mand, til den Skole, du elskede saa højt, og til den Flok af unge, som du ikke fik Lov til at lære at kende.

Til jer unge vil jeg blot sige: Det maa være ejendommeligt for jer at være med til at begrave jeres Forstander, som I ikke kender, men tag det med som en Oplevelse til Berigelse fra jeres Skoleophold.

Nu skal du, Niels, have Børnenes og min inderligste Tak for al din Godhed og Kærlighed imod os.

Vi vil ære dit Minde, og Fred med os alle.

En af Bredkjærs nærmeste Venner gennem mange Aar, Proprietær *D. Brochsgaard*, Mindstrupgaard, holdt dernæst følgende Tale:

Gud hjælpe os alle i vor store Sorg!

Saa sent som i Gaar for 8 Dage siden, da jeg var oppe paa Sygehuset hos Bredkjær, talte vi længe om, hvor dejligt det skulde blive at komme hjem til Tune igen, nu det gik imod Sommeren, komme hjem og hvile sig i Haven for at vinde de Kræfter tilbage, som han havde mistet saa mange af. Men det skulde ikke være saa.

Vi forstaar ikke, vi skulde miste dig, Bredkjær, netop i en Tid, hvor vi havde allermest Brug for dine rige Evner, og Spørgsmaalet kommer da med det samme: Var du for god til at blive i denne syndige Verden? Skulde du skaanes for at opleve det, der er overgaaet Land og Folk i disse tunge Dage? Vi ved det ikke. Kun dit Støv kom hjem til Tune, din Sjæl er andetsteds henne. Vi vil saa sige dig, kære Bredkjær, en stille, men inderlig Tak for den Tid, du levede iblandt os. Tak for dine gode Gerninger, og mange Tak for alle de Gange, du her paa Tune har taget hjertelig imod dine Venner med det Smil, som kun du kunde give.

I Elever, som nu staar ved Eders Forstanders Baare, I ved ikke, hvad der er gaaet tabt for Eder, ved at I ikke lærte Eders Forstander at kende. I tog paa Tune for at være hos Bredkjær i Vinter, for at høre hans varme og gode Tale, I naaede ikke engang at se ham. Det er Synd for Eder, for Bredkjær evnede at give de unge Værdier, som der kunde leves paa.

Og vi, dine gode Venner, vi bøje vort Hoved i Sorg, men midt i Sorgen er det dejligt at vide, at »Herrens Venner ingensinde mødes skal for sidste Gang!«

Efter Salmen »Til Himlene rækker din Miskundhed, Gud« skiltes Følget.

I Dagene indtil Begravelsen, Store Bededag den 19. April, hobede et Væld af Kranse sig op omkring Kisten. Hele Gymnastiksalen rundt hang 2 Rækker, og paa selve Begravelsesdagen fyldtes ogsaa Forstuens Vægge og Gulv. Et smukt og manende Syn, der fortalte om alle de mange, der ikke paa anden Maade havde faaet sagt Farvel og takket for det, de havde modtaget af Bredkjær.

Signerede Kranse var sendt fra:

Landbrugsraadet, Det kgl. danske Landhusholdningsselskab, De samvirkende danske Landboforeninger, De samvirkende sjællandske Landboforeninger, Foreningen af jyske Landboforeninger, Ramsø-Tune Herreders Landboforening, De tre Landboforeninger i Københavns Amt, Tureby-Køge og Omegns Landboforening, Samsø Landboforening, Københavns Amts sammensluttede Husmandsforeninger, Roskilde Andels Svineslagteri, Statsradiofonien, Landsudvalget for landøkonomisk Ungdomsarbejde, Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskole, Ladelund Landbrugs- og Mælkeriskole, Venner paa Dalum Landbrugsskole, Den Classenske Agerbrugsskole paa Næsgaard, »Dansk Landbrug«, Gyldendals Boghandel, Aug. Bangs Forlag, Ugebladet »Landet«s Repræsentantskab, Foreningen af Folkehøjskoler og Landbrugsskoler, Foreningen af danske Landbrugslærere, Højskolelærernes og Landbrugsskolelærernes Understøttelsesforening, Direktoratet for Statens Sindssygehospitaller, Justitsraad Mich. W. Giøes Legat, Den danske Henry George Forening, Berlingske Tidende, Roskilde Dagblad, »Tune Elever«, Falsterske Elever 1938-39, Landmandsforeningen for Nysted og Omegn, Stambogsudvalget for R. d. M., Taastrup Realskole, Tune Elever 1940, Tune Husholdningsforening, Oldermandslavet i Tune, Tune Idrætsforening, Kammerater af Aargang 1908—09, Eriks Kammerater, Piger og Karle paa Skolen, Lærerfamilierne, Naboer og Venner paa Tune Hede, Familierne Brink Lassen, Buus Lassen og Brandt Lassen.

Da Begravelseshøjtideligheden tog sin Begyndelse Kl. 13 var Salen trods Trafikvanskelighederne fyldt. Blandt andre saas Undervisningsminister *Jørgen Jørgensen*, fhv. Statsminister *Madsen-Mygdal*, Redaktør *Torpe*, Redaktør *Axelsen Drejer*, fhv. Forstander *H. J. Rasmussen*, Generalsekretær *Høgsbro Holm*, Statsraad *Kofoed*. Dertil talrige Repræsentanter for Landsdelens Høj- og Landbrugsskoler og Landbrugsorganisationer, Bestyrelsen for Michael Giøes Legat, endvidere nuværende og mange tidligere Elever, Folk fra Egnen, ja, fra hele Sjælland, den store Vennekreds og mange flere, saa mere end hundrede ikke kunde komme ind.

Forsamlingen sang »Som Foraarssolen morgenrød«, hvorefter cand. mag. *Johs. Breckjær* udtalte sin og Familiens Tak til den afdøde:

Du har bedt mig om at sige et Par Ord ved Nielses Baare, Julie, og jeg gør det gerne. Ved Lejligheder som denne var det saa ofte før hans Ord, der samlede Slægten og dens Venner. Nu maa vi prøve at takke ham derfor, at gøre lidt Gengæld, saa godt vi efter ringe Evne formaar.

Det er et rigt og lykkeligt Menneskeliv, som har fundet sin Afslutning ved min Broders Død i dette underlige Foraar, og vi staar ved hans Kiste med den Følelse af Højtid, som vi altid griber af, naar vi staar overfor et harmonisk afsluttet Livsløb. Og det gør vi i Dag, selv om vi synes, at Døden her er kommet alt for tidligt. I Dag burde de Marker, som han elskede og dyrkede, have ligget i deres første Foraarsgrønhed, og der burde have ligget en fin Dis af Grøde hen over Tune Hede. Men det er, som om vi ikke kender Foraaret i Aar, ikke tør stole paa det. Efter en Vinter, som ikke har villet slippe sit Tag i den danske Jord, faar vi et Foraar, som i Stedet for Liv bringer Død, og ikke blot til den enkelte, men til Tusinder af unge, mange af den samme Slags unge, som dem min Broder arbejdede iblandt.

Saa skulde man da synes, at det enkelte Menneskes Død maa være blevet til en lille, betydningsløs Tildragelse. Men vi har erfaret, at her er en Død, som har grebet mange i vort Land med Vemod og Sorg, fordi min Broder var et Menneske, som mange syntes, de havde Del i. Han elskede jo at se Mennesker om sig, holdt af dem og kom dem i Møde paa sin aabne, tillidsfulde Maade, og i Forholdet mellem Mennesker gælder det, at som man saar, saadan høster man: møder man Aabenhed og Godhed uden Bagtanke, faar man Aabenhed og Tillid tilbage. Derfor blev min Broder manges Tillidsmand, og mange har ved hans Død tænkt paa ham, ikke saa meget som offentlig Personlighed, men som en Ven og Raadgiver. Mange har haft en betydningsfuld Stilling uden at være blevet afholdt som min Broder. Og det er lykkeligt nu for os at se, at det var Mennesket i ham, som saa mange kom til at holde af.

»Hvor har vi været lykkelige alle de Aar her paa Tune«, sagde du forleden, Julie. Niels var saa roligt, harmonisk og lykkeligt et Menneske, at han kunde give af sin Overflod til andre. Han havde et Arbejde, som fyldte ham, og som han magtede tilfulde — som han ogsaa fik den Anerkendelse for, vi alle gerne vil have, — han havde Venner, vundet gennem dette Arbejde, og han havde et Hjem,

hvor han kunde hvile og hente Styrke, naar der blev slidt haardt paa Kræfterne. Hvor mange naar mere?

Saa vil jeg da mindes dig, Niels, som det rolige, arbejdsomme og lykkelige Menneske, mindes dig den dejlige Sommerdag paa Tune for snart to Aar siden, da du fyldte 50 og havde samlet dine Venner om dig. Vi havde sunget Grundtvigs Pinsesalme med det sommerlige Vers:

Det aander himmelsk over Støvet,
det vifter hjemligt gennem Løvet,
det lufter lifligt under Sky
fra Paradis, opladt paa ny,
og yndigt risler ved vor Fod
i Engen Bæk af Livets Flod.

Og jeg tror, det var det Vers med de hjemlige Billeder af Vindens Viften gennem Løvet og Bækkens Rislen i Engen, der førte dine Tanker tilbage til Barndomstiden og vort dejlige Barndomshjem i den gamle Gaardovre i Hadsherred. Her var vi jo som Børn hver Morgen vaagnet op og hver Aften gaaet til Ro i Løvsuset fra alle Havens og Skovens Træer. Og her havde vi i de brede Enge, hvorfra Slægten har sit Navn, leget i Bækken, naar vi vandede Kvier. — Du har altid vidst, hvad du skyldte dit Hjem, altid følt, hvor dine Kilder sprang.

Jeg husker dig først som en lidt bleg og alvorlig Dreng med et Par store levende Øjne, lidt vanskelig at faa i Vækst, fordi du havde kendt mere til Sygdom end vi andre Søskende. Maaske blev i de Aar og i din tidligste Ungdom dit Hjerte mærket for bestandig, gjort saarbart overfor Angreb. Du mærkede det aldrig i de senere Aar, da du øvede din Manddomsgerning, men det var der, og nu, da smaa hemmelige Fjender satte ind, nu mindede det dig. — Men der var andet end Sygdom, der lagde sin Alvor over din Barndomstid. Det var Krisetid, dengang som nu, og du som den ældste saa klarest, hvor det kunde tynde paa Far og Mor: Far med sit lyse og venesæle, men let anfægtelige Sind, og Mor med hendes urokkelige Ro og Taalmodighed. Du fik Arv fra dem begge, mest maaske fra Far, men ogsaa Arven fra Mor har du sikkert tit haft Brug for i dit Arbejde, men mest nu i de lange Maaneder, hvor du kæmpede den haabløse Kamp for Livet. — Vore Forældre var et Par jævne, beskedne Mennesker, der holdt sig mærkværdigt unge op gennem Aarene, fordi de havde saa lysvaagent et Blik for alt stort og skønt og saa sikker en Evne til at skille ægte Værdier fra uægte. Og naar du mindedes dem paa din Højtidsdag, saa var det maaske ogsaa, fordi vi saa ofte hos dem havde op-

levet Fest paa saa stille og indtrængende en Maade, at vi aldrig glemte det.

Der stod i vor Barndom i den lille Lund af Bøge og Ege, som vi kaldte Krocketpladsen, et Bøgetræ, der længe fik for lidt Luft og ikke rigtig trivedes. Men saa blev der gjort lyst omkring det, og nu staar det som et stort og smukt Træ, stærkt og yndefuldt paa samme Tid. Jeg har tænkt paa det før, naar jeg læste Ludvig Holsteins dejlige Digt om Træet, i hvis Stamme Aanden Gro har sin Bolig. Den skjulte Kraft i Universet, siger Holstein, har bygget det op:

Har bygget denne Tempelbro
af stille Vækst og frugtbar Ro.
Her bor en Aand, hans Navn er Gro.

Han varmer den, hvem Kulden beed,
han svaler den, hvem Ilden sved,
han frier din Sjæl fra Ensomhed.

Thi hvo, som i sin Fødselsstund,
blev kysset af hans friske Mund,
hans Sjæl skal vorde karsk og sund,

og knyttes med et Troskabsbaand
til Alnaturens skjulte Aand —
Vælg Gro til Ven og grib hans Haand!

Nu, naar jeg læser Holsteins Vers, tænker jeg paa dit Liv, Niels. Du var dog i din Fødselsstund blevet kysset af Gro, og saa smukt som et Træ blev dit Liv, saa fuldt af »stille Vækst og frugtbar Ro«, varmende og kvægende for mange. Aar for Aar lagde du med jydsk Sindighed roligt og uanfægtet Ring paa Ring af Styrke og Sundhed, Viden og Erfaring om din Stamme. Du blev et lykkeligt Menneske, men du var ikke noget Lykkebarn, der faar alting uden Kamp. Du stred for din Vækst, for i den blege Dreng, som i det forknytte Træ, boede der en maalbevidst Vilje og en ukuelig Energi. Gennem din Ungdom groede du og blev som Træet: rodfæstet og jordbunden nok, men med en dyb og stærk Trang mod det høje.

Du valgte Gro til Ven og greb hans Haand, og det har groet om dig siden; men især da du kom til Tune. Her viste du, hvad stille Styrke du var vokset til at eje. Her kom du til at udføre det store Arbejde, og her fik dit Væsen den rolige Myndighed og selv-sikre Bredde, der kommer af Bevidstheden om at magte sin Op-gave. Du fik mange lykkelige Arbejdsaar her paa Tune. Fra mange Sider blev der lagt Beslag paa din Tid og din Arbejdskraft, men du trættedes ikke, ja, du befandt dig egentlig bedst, naar du var

optaget af Arbejde. Jeg har sjælden været her en Søndag til Ende, uden at du har haft et eller andet at gøre ved dit Skrivebord inde i det lille Kontor. Men du hørte til de lykkelige Arbejdere, som aldrig har Hastværk, aldrig bliver stundesløse.

Ja, mange Ting laa dig paa Hjerte i de Aar, og undertiden hændte det, at mange af dem, du kaldte dine Venner, paa visse Punkter blev dine Modstandere. Du havde dine Meninger og dine Meningers Mod, er der blevet skrevet om dig. Det er smukt og rigtigt; men jeg vil gøre det endnu smukkere ved klart og tydeligt at nævne, hvad det var, du elskede og kæmpede for: det Fremtidens Land af Frihed, Retfærdighed og Menneskelighed, du i din Ungdom havde lært at kende gennem Henry George. — Og her, tror jeg, var det dig ofte en Sorg, at du for din Skoles Skyld maatte tie eller tale mere dæmpet, end dit Hjerte tilsagde dig det.

Og saa kom efter de tyve Aars travle og virksomme Liv den Tid, da dit Liv gled ind i »den mørke Port«, som Valdemar Rørdam saa skønt har skrevet om, den, der fører fra Livet til Dødsrigets Gaarde, og hvorfra vi ser vort Liv paa en helt ny Maade, i en ny Belysning:

Vi ser så klart i den mørke Port:
Ikke vor Travlhed var Livet.
Mest vejer Ting, vi ej agtede stort,
fordi de kun blev os givet.
Et Håndtryk, ja. Et Ord, en Sang;
et Blik, et Smil, en Tåre;
en Vandring, to, over Mark og Vang;
kan hænde, det blev den eneste Gang:
Da var det, hint Væld i vort Hjerte sprang,
som ler nu i Dødsrigets Gårde.

Travlheden, de store Ting, du havde tumlet med i dit offentlige Virke, rykkede tilbage og blev smaa. »Verden bliver saa lille, saa snart man er inden for Sygehusets Mure«, sagde du. Men i denne lille Verden blev de smaa Ting store, dyrebare og betydningsfulde: Smilet, der lyste op i dit dødsensalvorlige Ansigt, naar vi kom, Haandtrykket, naar vi gik, Blikket — og undertiden Taaren, der fulgte os, til Døren lukkedes mellem os.

Ja, vi græder nu, men vi kan ogsaa baade smile og le, fordi der er sprunget et Væld for os, »som ler nu i Dødsrigets Gårde«. Vi har aldrig følt os fattigere end nu, men vor Kærlighed, vor Mildhed er vokset, det føler vi, og har givet vort Liv en Rigdom, vi ikke helt har kendt før.

Du faldt midt i din Gerning, Niels, men ikke midt i dit Arbejde,

og vi takker for, at det blev saadan, at du fik Tid til at tage Af-sked. Hvor var det godt altid at genkende dig som den samme under de forandrede Forhold! Men nu var du træt, nu kom Døden til dig som den Befrielsens Aand, den ogsaa er.

Saa takker jeg dig, Niels, paa alle dine Søskendes Vegne for Trofasthed og godt Broderskab, for Hjælp i Raad og Daad. Du har været vor store og kloge og gode Broder, og vi vil alle savne dig. Vi har paa samme Tid været vidt forskellige og dybt beslægtede, men vi har altid haft let ved, i glade eller tunge Timer, at samles af den Slægtens Helligaand, du saa tit har givet Udtryk for. Og ogsaa derfor takker vi dig. —

Som den Bonde og Lærer, du var, tror jeg, du har faaet ud af dit Liv det, Gud har villet med dig. Du har faaet det til at blomstre og gro omkring dig, og i det Arbejde, Fremtidens Bonde kommer til at gøre, er du med gennem dine mange Lærlinge. Du har elsket dine Medskabninger, og saa mange, som du har formaaet at omslutte, har du hjulpet af en redelig Vilje. Men dem, der stod dig allernærmest, har du givet hele dit Liv, i Arbejde og Kærlighed, og dine sidste Tanker. Derfor takker de dig nu og lyser Fred over dit Minde og din Kiste.

Landbrugslærer *Th. Glad* tolkede efter Sangen »Vi er Fæstere her for en Tid« Medarbejdernes Tak:

Da vi i Mandags førte vor kære Forstander hjem til hans Skole for sidste Gang, standsede alt Arbejde paa Markerne. Det var den Landbougdom, der var udgaaet fra hans Skole, og de Landmænd, der saa ofte havde lyttet til hans Ord, som nu bragte ham den sidste Hilsen. Ogsaa vi, hans Lærere og Medarbejdere ved Skolen, vil gerne bringe en sidste Hilsen og Tak. Vi vilde saa gerne sige ham, at vi har været glade for at være hans Medarbejdere.

Vi er taknemmelige for, at vi fik Lejlighed til at følge hans Arbejde for dansk Landbougdom og dansk Landbrug.

De af os, der har siddet paa Skolebænken hos Bredkjær, bevarer Mindet om Timer, hvor han kunde gøre det faglige levende for os, faa os til at føle, at her laa en Opgave, der krævede vor Indsats, saa vi fik Lyst til at sætte alle vore Evner og Kræfter ind for det Erhverv, vi havde valgt. Senere gennem Aarene følte vi os stadig som hans Elever. Han virkede ved sit Eksempel i Marken og i Skolestuen og ikke mindst i sit Hjem, der altid stod aabent for os.

Det Familieliv, der levedes, blev Forbilledet, naar vi selv skulde stifte Hjem.

Vi lærte af hans Eksempel at gøre vort Arbejde bedst muligt, vi fik fuld Frihed til at virke selvstændigt. »I Timen er Læreren suveræn«, hed det. Det gav os Ansvarsfølelse og fik os til at sætte alle Kræfter ind for den fælles Sag.

Vi siger Tak for gode og lykkelige Arbejdsaar, for alt, hvad du betød for denne Skole, for os og vore Hjem. Tak for alle gode Raad og Vejledning saavel i de faglige som i menneskelige Spørgsmaal.

Tak, fordi du i den sidste trange Tid ofte sendte Tankerne hjem til os, vore Vanskeligheder og vor Fremtid.

Dit Minde vil leve længe iblandt os.

Derefter blev sunget »Han, som har hjulpet hidindtil«, og Valgmenighedspræst *E. Marstrand*, Allerslev, holdt Ligtalen:

»Jeg er Vejen og Sandheden og Livet«, sagde Jesus. De Ord hørte mange af os ved vore Gudstjenester i Søndags, da vort Folks Fremtid hvilede tungt paa os. Og den samme Søndag om Aftenen erfarede vi saa, at Niels Bredkjær var død.

Der er kun een, der er Vejen, Vejen gennem de ydmyge Steder frem til Herligheden, Vejen i dybeste Forstand gennem Nederlag til Sejr, Vejen gennem Død til Liv. Det er Jesus Kristus. Men Gud har i sin Naade ogsaa sendt os Vejledere, Mennesker, der langt fra er fuldkomne som han, men som dog af en ærlig Hu og med et villigt Sind stræber at vejlede andre. En saadan ærlig, villig Vejleder var han, ved hvis Kiste vi i Dag er samlede. Jeg kan ikke tale om hans rent faglige Indsats, men jeg kan tale om mit Indtryk af hans Personlighed ud fra min Berøring med ham i de sidste tretten Aar, da jeg mødte hamovre hos os i Osted Valgmenighed eller her i hans Hjem. Og mit Hovedindtryk er, at han var den gode og ærlige og villige Vejleder. Jeg vilde ikke kalde ham Fører. Føreren gaar foran, Vejlederen stiller sig ved dens Side, som han vil hjælpe, og peger paa Vejen. Vort Slægtled har ikke her i Danmark fostret store Førere. Men vi havde endnu gode Vejledere. Og jeg tror, at Bredkjær var en af de bedste af dem.

Og skulde jeg saa nærmere sige, hvilke Egenskaber der kendetegner den gode Vejleder, Egenskaber, som netop Bredkjær i udpræget Grad var i Besiddelse af, vil jeg nævne disse tre: Menneskekærlighed, Paalidelighed og Ligevægt i Sind og Fremtræden. Han var en Mand, der havde Kærlighed til Mennesker. Kærligheden begynder hjemmefra, men den skal ud at tjene, siger et engelsk Ordsprog. Hvem tvivler om, at Bredkjærs Kærlighed havde

sin Oprindelse i det Barndomshjem, som hans Broder har talt til os om, og at den ret udfoldede sig i Hjemmet her over for hans Hustru og hans Børn. Men hans Kærlighed kom sandelig ogsaa ud at tjene. Han holdt af sit Fædreland, han var en god dansk Mand, og det var i Kærlighed til Mennesker, han gerne vilde give dem den Viden og Vejledning, de kom og spurgte efter. Der er dem, hvis særlige Opgave det er at forske og finde frem til ny Viden. Men som den gode Vejleder betragtede Bredkjær det vel snarere som sit Maal gavmildt at meddele af sin Viden til andre.

Den gode Vejleder maa ogsaa være paalidelig, fuldt ud til at stole paa. Naar Niels Bredkjær var en af de bedste Vejledere for unge og ældre, mon vi saa ikke alle føler, at det i høj Grad hang sammen med hans absolutte Tilforladelighed. Hans Horisont gik langt videre end til hans rent faglige Omraade. Vi mindes med Tak, hvordan han samlede os her i denne Sal til folkelige Efteraarsmøder. Men han var ikke af dem, der snakker op og skal udtale deres uforgribelige Mening om alt muligt. Han vovede sig ikke ud, hvor han ikke kunde bunde. Men paa det Felt, hvor han var hjemme, var hans Vejledning præget af Paalidelighed. Skønt jeg ikke som Fagmand kan bedømme det, slutter jeg det af hele hans Personlighed og Fremtræden.

Men der er endnu en Egenskab, der maaske ikke findes hos alle gode Vejledere, men som er et Plus, hvor den findes, og som Bredkjær besad. Det er den Ligevægt, den Ro i Fremtræden og Færd, som virker saa velgørende paa et Menneskes Omgivelser. Bredkjær har vel ogsaa til Tider haft sine Bekymringer, sin Uro i Sindet. Men naar han færdedes iblandt os, mærkede vi det i al Fald ikke. Jeg skulde tro, at noget af den Yndest, han fik som Taler til de mange gennem Radioen, skyldtes denne velsignede sunde Ligevægt, som uvilkaarligt meddelte sig til hans Stemme og kunde fængsle ogsaa andre end Landmænd. Denne Ro og Ligevægt var parret med et stilfærdigt jydsk Lune. Jeg har nogle Gange, da jeg var Præst i Jylland, truffet hans Fader, Rasmus Bredkjær. I det ydre var han og Sønnen ikke saa lidt forskellige. Men jeg tror, at Faderen havde noget af det samme støtte og ligevægtige, som vi har glædet os over hos Sønnen. Man kan maaske ogsaa sige det saadan, at de var fribaarne Mænd begge. Og til fribaarne Mænd trænger vi altid, ikke mindst nu.

Fordi denne gode Vejleder, Niels Bredkjær, er gaaet bort, føler vi i Dag Sorg og Savn, men ogsaa Tak i vore Hjerter. Men som kristne Mennesker vil vi i denne Sorg vende vore Tanker hen til ham, der er Vejen og Sandheden og Livet. Vi vilde jo gerne sige noget til jer, som først og fremmest sørger her ved denne Kiste.

Men over for den dybe Sorg gaar det os Mennesker saadan, at vi kan have Grund til at sige: Hvad skal jeg sige, mine Ord vil ikke meget sige! Een Ting kan vi dog. Vi kan vise jer hen til ham, der er Vejen gennem Sorgen til Glæden og gennem Døden til Livet. Gud være lovet, at vi kan ty til ham trods alle Saar og Savn her paa denne Jord. I denne vor Frelasers Jesu Navn beder vi Gud at give ham, der nu hviler, en god Hjemgang, at give dem, der søger, Trøst under Sorgen, og at give os alle, som vandre hernede, Styrke til Vandringens Møje.

Giv os, o Gud,
Vi paa dit Bud
Maa leve saa tilsammen,
At vi hos Dig
Evindeligt
I Himmerig
Kan faa din Glæde! Amen!

Sønner, Brødre og Svogre bar derefter Kisten til Liggvognen. Som ægte Bonde blev Bredkjær ført til sit sidste Hvilested paa sin egen Vogn, trukket af sine egne Heste. Det store Følge fulgte til Fods de 3 km til Tune Kirkegaard. Staaende paa Tune Bakke saa man, at Følget med ledsagende Biler naaede helt ned til Lundegaard.

Pastor Marstrand forrettede Jordpaakastelsen, og Bredkjærs ældste Søn, *Poul Sams Bredkjær*, bragte ved Graven en Tak til Følget for Deltagelsen, for Venligheden under Faderens Sygdom, og tolkede til sidst sin og sine Søskendes Tak til Faderen.

Den største Del af Følget samledes efter Begravelsen ved Kaffeborde dækket i Skolens Spisesal og Foredrags-sal. Her havde adskillige Ordet for at takke Forstander Bredkjær. Talerne bringes her i kronologisk Orden:

Realskolebestyrer *H. Egekvist*, Taastrup:

Niels Bredkjær vil blive savnet dybt — mest i sit Hjem, hvor han ikke kan erstattes, — dernæst paa Tune Landboskole, som dog forhaabentlig finder en dygtig Leder til at træde i hans Sted. Dansk Landbrug som Helhed vil ogsaa føle Tabet af Bredkjær smerteligt, da han jo som Foregangsmand nød stor Agtelse.

Men der er flere, som vil føle sig fattigere ved dette Dødsfald. Bredkjær hørte til dem, der mente, det ikke var omsonst at arbejde for Samfundsretfærdighed; han troede fuldt og fast, det kunde nytte. Hans Tanker om Frihed og Ret for Folket var formede som en klar Overbevisning; og hans Tale derom var ikke Mundsvejr. Han vil blive savnet af dem, der fremdeles vil haabe paa en Sejr for disse Tanker.

Og saa har den Skole, jeg staar som Leder af, Taastrup Realskole, her mistet en trofast og loyal Ven og værdifuld Støtte. Bredkjær var ikke ukritisk i sit Venskab; men han var *loyal* over for den Skole, han og hans Hustru havde valgt til deres Børn. Han sad i Skolens Bestyrelse i 13 Aar; og vor Skole skylder ham meget. Jeg bringer ham herved paa Taastrup Realskoles Vegne en dybtfølt Tak.

Hvad jeg personligt har følt ved Bredkjærs Død, har jeg søgt at give Udtryk for i et lille Digt, som jeg gerne vil have Lov til her at lægge frem som en sidste Hilsen til vor gode Ven

Niels Bredkjær.

Saa svandt din Kraft, du stærke Mand;
og du blev bleg og stille.
Mod Fjendens Angreb holdt du Stand
en Tid lang —; nødigt vilde
du høje dig for denne Magt.
Dog blev du klædt i Dødens Dragt.

Et kvart Aarhundred' blev forundt
dig til — blandt Danmarks Unge —
at føre Ordet, klogt og sundt,
og med en ærlig Tunge.
For Frihed varm, i Retssans stærk,
du viste Storhed i dit Værk.

Den Sæd, du saaede, Skolemand,
i Bondens Sind og Ager,
nu spirer godt i Danmarks Land;
og Høsten bliver fager.
For der var Fremtid i dit Ord,
og mange vandrer i dit Spor.

Dit Ord blev baaret viden om
til mangt et Lytterøre.
Selv Byens Folk forstod, det kom
fra en, man maatte høre, —
hvis Hjerte var i hvert et Raad,
og som selv øved Dagens Daad.

Nu dine Venner staar i Kreds
bedrøvet ved din Baare.
Hvert Ord bli'r fattigt; Sorgen ses
kun som en stille Taare.
Men Livet leves skal. — Af Tro
som din skal Danmarks Fremtid gro!

Konsulent *S. Svendsen-Tune*, Holte:

Det var med Vemod, vi modtog Budskabet om Bredkjærs Død, selv om vi var forberedt derpaa. Ved hans Bortgang føles det, som vi alle er blevet fattigere.

Uvilkaarligt søgte min Tanke tilbage til den Tid, da jeg lærte Bredkjær at kende, da han var ung Lærer her paa Skolen for snart 30 Aar siden.

Vi, der dengang var hans Elever, erindrer ham som en frisk, begavet, flittig og kammeratlig Lærer med et lyst og frejdigt Livssyn. Han omfattede sine Fag med megen Interesse og forstod at gøre dem levende for os.

Det er blevet sagt — og ofte gentaget — at Landbrugsskolen skal sigte paa at sætte sine Elever i Gang, saa de selv kan bygge videre paa det Grundlag, Skolen har lagt. Det evnede Bredkjær. Naar Lejlighed gaves, indskærpede han os Betydningen af personlig Arbejdsindsats og Flid; han lagde en saadan Overbevisning i sin Appel, at vi blev grebet deraf. For mit Vedkommende fik dette paa flere Punkter blivende Betydning.

I den modne Alder var det andre værdifulde Egenskaber, som i særlig Grad prægede Bredkjærs Færd og Virke. Hans solide Saglighed, Ro og Ligevægt kom til stor Nytte ikke alene ved Skolens Ledelse, men vel i endnu højere Grad overfor de mange Hverv, han fik betroet udadtil. I det landøkonomiske Ungdomsarbejde, hvor han havde den ledende Indflydelse gennem en lang Aarrække, blev hans velovervejede Indlæg ved mange Lejligheder afgørende for Udviklingen.

Med alt dette bevarede Bredkjær den friske Ungdommelighed og Ligefermhed, som i saa høj Grad prægede hans Fremtræden. Han holdt af Ungdommen og sparede ikke sig selv for at gavne

den. Han forstod at sætte sig i de unges Sted og se Tingene fra deres Side. Derved vandt han deres Tillid. —

Vi, der er knyttet til denne Skole, skylder Bredkjær megen Tak for den Ærbødighed og Pietet, hvormed han værnede om det gamle Tunes Traditioner. Han søgte saa vidt muligt at forene dem med det nye, som Tiden efterhaanden førte ind i Skolens Gerning; netop derved fik de blivende Betydning.

Og vi, der er født og opvokset her ved Tune Landboskole, er Familien Bredkjær inderligt taknemmelige for al Trofasthed og Venkab overfor Hjemmene i Skolekredsen. —

Bredkjær er nu borte og hans Gerning endt; men lad os huske, hvad Grundtvig har skrevet i en af vore gode Sange: »Lovet være Himlens Gud, de ædles Æt dør aldrig ud«. Det synes jeg passer godt paa Bredkjær; hvad han virkede og saaede blandt dansk Ungdom, lever videre og vil bære Frugt. Maatte det da være med til at bygge det nye Danmark op, som vi haaber paa og ser frem til, naar det igen lysner efter denne tunge og mørke Tid.

Forstander *Uffe Grosen*, Vallekilde:

Jeg saa og hørte Niels Bredkjær første Gang i 1918. Det var paa Frederiksborg Højskole; han talte om dansk Landbrug under Verdenskrigen. Der var to Træk, som lyste ud af Foredraget og ud af Manden, to Træk, som jeg atter og atter har mødt siden hos Niels Bredkjær. Der var hos ham et *tillidsfuldt*, man turde maaske sige et optimistisk Syn paa Livet og dets Vilkaar. Men dette tillidsfulde og optimistiske var forbundet med en *sund, nøgtern* Vurdering af Mennesker og Forhold.

Der var noget meget lyst ved Niels Bredkjær, ved hans Skikkelse og Personlighed; han bragte i ret udpræget Grad Lys og Mildhed med sig, hvor han kom. Det gjaldt ved vore Bestyrelsesmøder, paa vor uforglemmelige Finlandsrejse i 1936, endogsaa paa Islandsfærden sidste Eftersommer, da han dog allerede var mærket af den alvorlige Sygdom, som nu har afsluttet hans Liv. Dette lyse, tillidsfulde bragte han med, naar han kom rundt til de mange Møder i Landet; det hørte hans Natur til, og det var med til at bane Vej for ham til mange Sind. Men det var aldrig et overfladisk Gladsyn; han vurderede sjælden sundt og nøgternt; derfor blev hans Ord modtaget saa godt overalt; derfor fik hans Ord Myndighed i vide Kredse, — først og fremmest her paa Tune mellem Elever og Medarbejdere, men ogsaa, hvor en mindre Kreds samledes til Raadslagning, eller hvor den store Skare foran hans Talerstol eller foran Radioapparatet lyttede til hans rolige Stemme.

Den danske Højskole skylder Niels Bredkjær en stor Tak; han

har saa stærkt som nogen i vort Slægtled fastholdt Forbindelsen mellem Højskolen og Landbrugsskolen. Var han Landbrugsskolen en god Mand, saa var han ikke mindre Højskolens varme og kloge Ven. Ved vore Raadslagninger og Sammenkomster tænkte vi ofte slet ikke paa, at han repræsenterede en anden Skoleform end vi. Vi følte umiddelbart, at vi stod sammen, tjente det samme, vilde det samme. Niels Bredkjær vidste, at Højskolen og Landbrugsskolen vanskeligt kan undvære hinanden. Maatte de to Skoleformer end betone forskellige Sider af Menneskelivet, og maatte det daglige Arbejde end forme sig ret forskelligt, saa er der for den gode Landbrugsskole og den gode Højskole en fælles Grund, som ingen Skoleledelse, der her er paa Tale, kan fjerne sig fra, uden at det betyder Svækkelse og Ulykke. Det har man fra gammel Tid i særlig Grad forstaaet her paa Tune; men skulde denne Forstaaelse holdes i Hævd, da kunde man i 1917, da Tune skulde have en ny Leder, overhovedet ikke have fundet en mere velegnet Mand end Niels Bredkjær. Han skabte sammen med sine dygtige Medhjælpere Respekt om Tune som en god Landbrugsskole; men vi andre vidste, at Niels Bredkjær ogsaa holdt Højskole her.

Nu er der en tom Plads. Det vil føles stærkt i Hjemmet og Skolen her. Men vi vil ofte, naar vi samles andet Steds i Landet, fornemme, at Niels Bredkjær er ikke mere. Vi vil kende Savnet. Vi forstod hans Dygtighed som Vejleder for dansk Ungdom; vi var taknemmelige for hans Kærlighed til Højskolen; vi holdt af ham — som det retsindige og gode Menneske, han var.

Gaardejer *P. M. Poulsen*, Frihedstoft:

Foruden de mange smukke Ord, der fra forskellig Side i Dag har lydt ved Forstander Bredkjærs Baare, maa det være mig tilladt at bringe en sidste Hilsen og Tak fra de tre Landboforeninger i Københavns Amt — men dog især fra Ramsø-Tune Herreders Landboforening.

Bredkjær var Formand her i Tiden fra 1923—1935. Man fandt det næsten som en Selvfølge, at han blev Foreningens Formand. Det har altid været Mændene fra Tune, der har præget denne Forenings Liv og Arbejde. Fra gammel Tid var der stærke Baand mellem Skolens Forstandere og Lærere og Egnens Befolkning. Navne som A. Svendsen, Chr. Christensen, Otto Christensen, Brink-Lassen og nu i de sidste Aar gennem Bredkjær vil ikke glemmes af denne Egnens Befolkning. Vor Forening betragtede Tune Landbo-skole som sit Midtpunkt og Samlingssted, og vi holdt i mange Aar vore store landøkonomiske Vintermøder her. Ogsaa i de senere Aar under en ny Formand har vi nydt stor Gæstfrihed her paa

Tune Landboskole fra Forstanderparrets Side, hvorfor vi i Dag bringer vor hjerteligste Tak.

— — —

I en Mørketid og Istid har vi i Dag gravsat en af Danmarks bedste Mænd. Isen derude i Køge Bugt har ligesom ikke kunnet tø i dette Aar. Det føles som Hjerterne fryser, og det sædvanlige Smil stivner paa Læberne.

Maa jeg til Slut udtale Haabet om, at Istiden for det danske Folk snart maa være forbi, og Sommer igen maa varme danske Sind og Hjerter. Jeg ved, at det var Bredkjærs store Ønske, at han ved sit Arbejde kunde bidrage til Glæden ved Arbejdet for det daglige Brød for et frit Folk i et frit Land.

Ære være hans Minde blandt os.

Undervisningsminister *Jørgen Jørgensen*, Bispegaarden:

Naar Døden kommer til et Hjem, bliver der stille. Alle de Spørgsmaal, som ellers optager Sindene, bliver saa smaa overfor dette, at et Menneske, som vi holdt af, ikke er mere. Det er som et Lys, der slukkes, og vi staar tilbage i Mørket og kan ikke se Vej frem. Vi stilles i saadanne Stunder overfor noget saa afgørende, saa ingen menneskelig Tanke, ingen menneskelig Klogskab eller Viden mægter at give Svar.

Budskabet om Niels Bredkjærs Død har vakt Sorg i Tusinder af Hjem Landet over. Gennem sit Skolearbejde, de store Elevflokkede, der hvert Aar udgik her fra, gennem sin Foredragsvirksomhed og gennem sit landbrugsfaglige Arbejde paa de mange forskellige Omraader havde han vundet sig en stor og trofast Vennekreds, som i Dag ikke alene føler Savnet af en fremragende dygtig Foregangsmand paa Landbrugets Omraade, men tillige, at vi har mistet en god Ven.

Niels Bredkjær kom her til Tune som Leder af denne gamle Skole, ung og frejdig og med store Maal for sin Livsgerning. Han følte sig i nøje Overensstemmelse med denne Skoles Traditioner, saadan som de var skabt af de foregaaende 2 Generationer, ikke en udpræget Fagskole, men en Skole, hvor den grundtvigske Højskoles bærende Tanke om Personlighedens Udvikling var sat i Højsædet. Denne Skole har fra sin Begyndelse været baaret af det folkelige kristelige Livssyn, som Højskolen byggede sin Gerning paa, og dette Præg førte Bredkjær paa en lykkelig Maade videre, selv i en Tid, hvor det faglige paa mange Omraader var ved at kvæle alt Aandsliv. Vi er Tusinder af danske Bønder, som har været Elever paa denne Skole, der aldrig vil glemme de Stunder om Morgenen, før Skolens Arbejde begyndte, naar vi samledes til

Morgensang inde i de smaa Stuer. Ved denne enkle Højtid, som der skabtes, blev der rørt ved Strengene i vort unge Sind, som satte uudslettelige Spor i vort Liv.

Bredkjær var en Ungdomslærer af de bedste i vort Land. Rummelig frisindet og forstaaende, men han tabte aldrig de høje Maal for Skolens Gerning af Syne.

Hans Tale var baaret af en inderlig og dyb Overbevisning, der gav hans Ord Vægt og Myndighed.

Men nu er Bredkjærs Livsgerning endt. Han stod her midt i en blomstrende Virksomhed lykkelig og livsglad, og vi synes, at der var saa meget, der ventede netop paa hans Indsats. Og saa kom Døden og standsede dette rige og frodige Menneskeliv, som der var knyttet saa store Forventninger til.

Der er ved Bredkjærs Død bleven en Plads tom, som det bliver vanskeligt for nogen anden at udfylde.

Men hvor tungt end Savnet er, og hvor stærkt vi føler, hvad vi har mistet, saa staar vi dog ikke ved denne Baare modløse og uden Haab.

Alle vi, der gennem vor Daab er indlemmet i den kristne Menighed, vi har faaet Lov til at tro paa, at der er et Liv efter Døden, hvor alt det i Menneskelivet, som har blivende Værd, vil blomstre og gro.

Den, der lever sit Liv i Pagt med Gud, er aldrig ene eller forladt. Netop i disse Dage, der er saa alvorstunge og mørke for vort Folk, er der Brug for, at vi minder hinanden om, at der er en Gud foroven, der raader for hvert enkelt Menneskes og for vort Folks Sag.

Niels Bredkjær er nu ikke mere, men Mindet om hans rige og betydningsfulde Lærergerning mellem dansk Bondeungdom vil leve længe i vort Folk.

Vi takker for hans Gerning iblandt os, for Venskab fra Ungdomsdage og for Troskab Livet igennem.

Omslynget af lyse og lykkelige Minder vil Bredkjærs Navn staa for os, der har fulgt hans Færd Livet igennem.

En af Danmarks bedste Sønner er gaaet bort. Vi vil højagte hans Navn, og vi vil ære hans Minde.

Konsulent *Johs. Larsen*, Roskilde:

En stor Flok af gamle Elever har i Dag staaet ved Bredkjærs Baare. Rundt i Landet er der en endnu større Flok, som gerne vilde være med her i Dag, hvis Forholdene havde tilladt det. Deres Tanker vil gaa til Tune i Dag.

Vi, der er her, og alle de andre, som kun i deres Tanke kan

være med, er besjælet af to altoverskyggende Følelser, dyb Sorg over det uafvendelige, der er sket, og en inderlig Tak til denne Mand for det, han var for os. Vi Mennesker er saa sene til at sige hverandre Tak, hvor meget rigere var det ikke at bringe det levende Menneske sin Tak, vi overkommer det ikke. Her som saa ofte maa vi give Udtryk for vor Tak ved en Baare. Vi maa nøjes med dette, men vi vil gøre det og med vor Tak knytte et Led til den Kæde af Minder, som skal leve efter Bredkjær, saa længe hans Kendinge er til.

Vi gamle Elever mindes Bredkjær som den ypperlige Lærer. Han ejede i udpræget Grad Evnen til at gøre et Lærestof levende. Hans Tale formede sig med naturlig, næsten legende Lethed. Formen blev dog aldrig det egentlige. Hans Tale var baaret af den Understrøm af personlig Medleven, som giver det, der siges, Virkelighedsværd.

Bredkjær mestrede sin landbrugsfaglige Lærergerning som faa, men han var ikke hildet i snævre Faginteresser, hans Sind var saa menneskeligt levende, at han ikke kunde nøje sig med Faget alene.

Som Elever mærkede vi dette igennem hele hans Færd. De Op-læsningsaftener, Bredkjær holdt for os, var Udtryk for det samme. Her hentede han frem af Modersmaalets Litteratur det, som var ham kært, og som havde beriget ham, og han gav det videre til os i levende Form.

Som Leder af Elevflokken nærrede Bredkjær en ubetinget Mistillid til Værdien af Forskrifter, Regler og Tvang. Frihed under personligt Ansvar var Mottoet for hans Ledelse. Hans Opfattelse var, at personlig Ansvarsfølelse overflødiggør alle Regler og Forskrifter, og hans Tro paa Mennesker var saa stor, at han aldrig ansaa det for umuligt, at en saadan altbefriende Ansvarsfølelse kunde udvikles hos dem.

I Samværet med Eleverne, i Timerne og udenfor Timerne, bragte Bredkjær altid med sig en Tone af noget lyst og festligt. Denne Tone ligger som en Glans over Minderne fra vort Tuneophold.

Bredkjær var levende interesseret i de Spørgsmaal, der rørte sig i Tiden. Hans Optagethed var saa intens, at den virkede ind paa hans Omgivelser og bragte den levende Samtale i Stand, som beriger de, der har den Lykke at deltage. Men ogsaa Fremtiden og dens Muligheder var Bredkjær stærkt optaget af, han nærrede en ubegrænset Tro til, at hvis Frihed og Retfærdighed i deres sande Form sejrede, vilde der udløses menneskelige Kræfter i vort Folk, som vilde føre det frem til lysere og lykkeligere Kaar.

I vore Sind vil vi bevare Mindet om Bredkjær som en lys og levende og rig Personlighed. Vi vil i Taknemmelighed frede om dette Minde og hente Styrke deraf til Liv og Gerning.

Landbrugslærer *Halfdan Jørgensen*, Kærehave:

Blandt de mange, som vilde have været her i Dag, hvis Trafikforholdene havde været mere normale, er ogsaa Landbrugslærer *Nilsson*, Ladelund. — Jeg ved, at han gerne vilde have været her, og jeg ved, at han gerne vilde have haft Lejlighed til i Dag at bringe *en Tak fra Landbrugslærerforeningen*, hvor Bredkjær jo var Formand og sammen med Sloth, Korint, og Nilsson, Ladelund, igennem en Aarrække stod for Styret.

Bredkjær var en travl Mand. Han var med paa *alle* Omraader. Naar det gjaldt *Skolen*, naar det gjaldt det *landbrugsfaglige*, og naar det gjaldt det *folkelige* og *almenmenneskelige*. — Overalt havde han *Evner, Tid, Kræfter* og *Vilje* til at gøre en Indsats.

Trods sin Optagethed til mange Sider var Bredkjær ikke af dem, der siger: Undskyld mig, jeg er saa optaget i Øjeblikket! — Nej, som det vist oftest er Tilfældet med dem, der for Alvor *besidder Arbejdsevne* — og bruger den — havde han *aldrig* travlt i den Forstand, at han ikke havde *Tid til de smaa Ting*. — Det havde han. — Han havde Tid til at »slappe af« blandt Venner; han havde Tid til at sludre med gamle Elever og andre, naar vi kom til Tune.

Og vi var mange, der gerne kom til Tune. — Ja, *personligt* har jeg meget at sige Bredkjær og Fru Bredkjær Tak for — og jeg vil gerne gøre det — baade for Elevtiden og for en kort Begyndertid som Lærer her paa Tune; men ogsaa for mange Gange siden. Tak!

Bredkjær havde ogsaa *Tid* til at være Formand for *Landbrugslærerforeningen*, og jeg tror, han var glad for den Post. Selv om det til Tider kunde være en noget »udsat« Post at være Formand blandt Kolleger, saa var Posten i sig selv et ubetinget *Bevis paa Tillid og Agtelse fra Kollegers Side*. Jeg tør sige, at Bredkjær i sjælden Grad havde denne vor Tillid, og det saavel iblandt de unge Nybegyndere indenfor Landbrugslærernes Kreds som blandt de ældre.

I denne Forbindelse tænker vi først og fremmest paa Bredkjær under de *aarlige Landbrugslærermøder* først i August, hvor Bredkjær's lyse og glade Personlighed altid var *det naturlige Midtpunkt*. Midtpunkt i en stor Flok af ældre og yngre, naar vi saadan et Par skønne Augustdage var samlet dels for sammen at drøfte vort Arbejde, dels for at beriges og glædes i kammeratligt Samvær.

Ja, vi vil savne Bredkjær i vor Forening; vi vil savne ham ved Landbrugslærermøderne, hvor han hvert Aar sammen med Fru Bredkjær og i Reglen alle *Tune-Lærerne* »fyldte godt«. — Vi vil savne et lyst og venligt Smil, som vi altid var sikre paa fra den Side..

Vi siger Bredkjær en sidste Tak for, hvad han var for vor Forening. — Vi vil længe savne ham — og ære hans Minde.

Fhv. Brandchef, Ingeniør *F. Folke*, København:

Det er bleven mig paalagt at bringe en Hilsen her til Niels Bredkjærs Jordefærd fra den danske Henry George Bevægelse — fra Kampen for, at Danmarks Folk kan blive og forblive Arving til sine Fædres Land med lige Ret for alle. Vi hørte af hans Broder om, hvorledes disse Tanker laa bag ved alt, hvad Niels Bredkjær virkede og vilde, — var Maalet for al hans Stræben. Og hans Stræben blev stærk ved de rige Evner, der var ham givet, og ved den Ansvarsfølelse, hvormed han gjorde Brug af dem. Derved vandt han sig en i vor Tid helt enestaaende Tillid i vide og vidt forskellige Kredse. Om Niels Bredkjær kan det siges, at han var lige saa kendt og anset i Byerne — ogsaa inde i den store By — som han var respekteret og elsket ude paa Landet. Forrest stod han i Arbejdet for at fjerne den ulykkelige Spaltning i vort Folk — Kløften mellem By og Land.

Den Respekt, der stod om Niels Bredkjærs Gerning, skabte ogsaa Respekt om de Idealer, som han bekendte sig til, over for de mange i vor materialistiske Tid, som gerne vilde vise dem hen til Fantasiens Verden. Ingen kunde nægte, at Niels Bredkjær stod med Fødderne fast plantet i Virkelighedens Muld, eller at hans Syn paa Fremtiden var den praktiske Mands. I Dag ved hans Kiste er vistnok mange ved at faa Øjnene op for de Farer, som han forudsaa. Maaske er de ogsaa ved at forstaa, at den særlige Tillid, som Niels Bredkjær nød, netop havde sin Rod i Erkendelsen af, at den Mand holdt fast ved sin Ungdoms Idealer.

Der inde ved Kisten sang vi Kr. Østergaards Nybyggersang: »Vi er Fæstere her for en Tid«. Jeg kan tænke mig, at det var fordi Niels Bredkjær holdt meget af den. Den passede ogsaa paa ham. Med sit frejdige Sind og sin Glæde ved ihærdigt praktisk Arbejde frem mod fjerne Maal var han Typen paa en Pionér. Han var just en af de Mænd, som Danmark ser sig om efter i denne Stund, en af dem, der evnede at samle og at bære. Derfor faldt Budskabet om hans Død saa tungt ved os, men derfor kan vi ogsaa hente Haab og Styrke til vor egen Gerning af Mindet om Niels Bredkjær.

Lærer *Ejnar Nørregaard*, Reerslev:

Naar jeg har bedt om Ordet ved denne Lejlighed, er det for at omtale to Ting, som Forstander Bredkjær har taget sig af, og som der ogsaa fortjener at lyde en Tak for fra Egnens Befolkning.

Først vil jeg nævne Landsindsamlingen til Grundtvigskirkens Fuldførelse i Fjor. Ved det »Grundtvigsk kirkelige Stævne« i Roskilde i Fjor Foraar meddelte Forstander Bredkjær spøgefuldt, at han var blevet udnævnt til »Amtmand« for Roskilde Amt denne

Sag vedrørende og bad om Støtte ude i Sognene. Det er jo ikke altid saa behageligt at forestaa Indsamlinger; men som det Pligt-menneske, Bredkjær aabenbart var, saa paatog han sig ogsaa denne Opgave, der netop indtraf, da hans Sygdom begyndte at tage fat. Derfor fortjener han Tak.

Den anden Ting, jeg vil nævne, er Efteraarsmøderne, som Bredkjær begyndte at kalde sammen til, da Roskilde Højskole gik over paa andre Hænder.

Det er en stor Lykke for en Egn, naar en af dens Ungdomsskoler vil lukke op for Egnens Befolkning til den Slags Sammenkomster. Her kan vi ogsaa direkte takke Fru Bredkjær, der lukkede sit Hjem op og paatog sig alt Besværet med Kaffedrikning og Bispisning. Og vi tror, at de begge gjorde det med Glæde, og vi siger Tak derfor.

Det er nu anden Gang, det sker paa vor Egn, at en Skolemand for den voksne Ungdom kaldes bort i sin bedste Alder. Thomas Bredsdorff var, da han døde, omtrent paa samme Alder som Bredkjær.

Og skulde jeg til Slut udtrykke et Ønske for Fremtiden, maa det blive dette, at det, naar man skal til at finde en Mand, der kan føre denne Skole videre paa værdig Maade, tillige maa lykkes at finde en Mand, der ogsaa i denne Henseende vil fortsætte i Bredkjærs og Fru Bredkjærs Spor.

Fru *Marie Brochsgaard*, Mindstrupgaard:

Allerførst vil jeg paa dette Sted sige hjertelig Tak for alle de Gange, vi har været her paa Tune Landboskole i dejligt Samvær med vor gode Ven Bredkjær og hans Familie. Der er her i Dag talt meget og sandt om Bredkjærs store Evne til at faa det bedste frem hos de unge — og hos os andre med. Der er udtalt Haab om, at Bredkjærs Ord og Idéer maa leve og bære Frugt. Ja, Skolen og Eleverne havde hans Tanker og Kærlighed. Derfor vilde det glæde Bredkjær, om han nu kunde mærke al den Enighed og alle de tavse Løfter om at slutte op om Bredkjærs Idéer og gode lyse Tanker og lade dem lede vort Liv.

Ja, Skolen og Eleverne havde hans Kærlighed. Men det, der havde hans største Kærlighed, var dog hans lille Kone og hans fem dejlige Børn og hans Hjem sammen med dem.

Derfor tror jeg, vi vilde glæde Bredkjær allermest ved at love, at vi hver især vil gøre vort bedste med Raad og Daad for at hjælpe Fru Bredkjær i den svære Tid, som kommer.

Gaardejer *P. Brandt Lassen*, Skuderløse:

For ca. 20 Aar siden sagde Bredkjær ved min Broders Baare: »Vi Mennesker er saa sene; thi der var saa meget, som vi skulde have sagt Tak for, mens endnu Tid var«. Disse Ord, som Bredkjær udtalte den Gang, vil jeg gerne gøre til mine og overføre dem til Bredkjær, som vi ogsaa skulde have sagt Tak, mens endnu Tid var. Ja, vi er mange, som føler, at vi staar i stor Taknemligheds-gæld til Niels Bredkjær.

Fru *Helweg Nielsen*, Vemmelev:

Det var saa tungt Søndag Aften at faa Budskabet om Niels Bredkjærs Død. — Vi i vort Hjem skylder Hjemmet her og det gamle paa Svendsbjærg saa uendelig megen Tak, og vi kunde ligesom ikke fatte, at den virksomme Mand ikke mere var iblandt os.

Jeg er i disse Dage kommen til at tænke paa noget, som Far (Thorvald Helweg, Vallekilde og Idestrup) sagde til mig, da der under den sidste Krig døde en af vore gode Skolemænd, og jeg, ligesom nu, mente, at vi netop havde saa haardt Brug for saadanne Mænds Arbejdskraft.

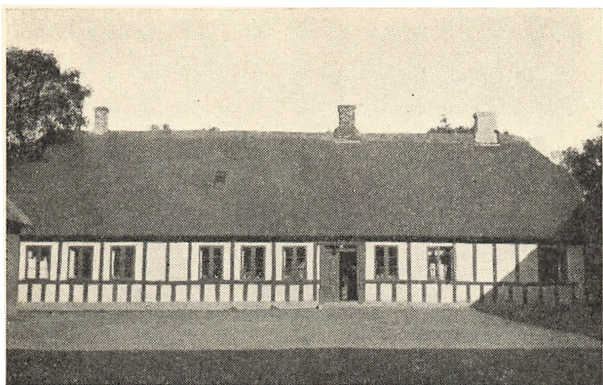
»Ja«, sagde Far, »men tror du ikke, at vor Gud og Fader har endnu mere Brug for denne Mand nu i denne Tid, hvor saa mange Unge stormer Dødsrigets Porte?«

Nu oplever vi atter en saadan Tid, ja, endnu sværere, og jeg synes ikke, det var til at holde Livet her ud, om vi ikke i vor Daab havde faaet Arveret til Guds Rige. Atter flokkes der unge Mænd ved Dødsrigets Porte, og det kan være en Trøst for os at tænke paa, at Bredkjærs rige Arbejdskraft sikkert nu er taget i Brug i Himlens lyse Sale, hvor man ikke trættes og kriges.

Cand. mag. *Johs. Bredkjær* sluttede Sammenkomsten med Ordene:

Jeg vil slutte ganske kort med en hjertelig Tak til Dem alle fra min Svigerinde og Børnene, fordi De er kommet og har hjulpet os med at gøre Dagen i Dag saa smuk og uforglemmelig for os. Men jeg kan ikke gøre det uden samtidig at bede Dem om, at De vil forene Dem med mig i de bedste Ønsker for Tune Landbokoles Fremtid: at den ogsaa i kommende Dage, efter den Forandring, som nu maa finde Sted, maa blive ved med at betyde for dem, der har holdt af den, hvad den har betydet i Svendsens, Brink Lassens og Niels Bredkjærs Tid. Skal vi slutte med at synge »Dagen gaar med raske Fjed«.

LIV OG VIRKE

HJEM OG SLÆGT

Min Broder har altid vedgaaet den Gæld, han stod i til sit Barndomshjem for afgørende aandelig Paa-virkning. Første Gang, han fik Lejlighed til at gøre det i en lidt større Kreds, var til vore Forældres Sølvbryllup i 1911. Her holdt han den første Tale, jeg mindes at have hørt af ham. Dens Indhold husker jeg ikke i Enkeltheder, men jeg har bevaret et meget stærkt Indtryk af den, af, at den for hans unge Aar var betydelig, dybt personlig. Og den blev holdt med den samme Ro og Bredde, som saa mange kender fra hans senere Aar. Teksten var taget fra Bjørnsons »Mit følge«, og hans Ord var en Hyldest til vort smukke og gode Hjem som eet af de mange Tusinde, »der landet frælst ifra slaget bar«.

Jeg har ved hans Kiste nævnt, at han i en af de sidste Taler, jeg hørte af ham, igen dvælede i Mindet om vort Hjem med sønlig Taknemlighed. Hans Slægtsfølelse var meget stærk, og han har gentagne Gange — sidst for et Par Maaneder siden paa Sygehuset — bedt mig om at skrive lidt om Slægten og Barndomshjemmet. Jeg har altid undslaaet mig, fordi jeg ikke syntes, jeg var den rette til det. Bedst havde han maaske selv kunnet gøre det, om han engang havde faaet Tid til det.

Hans Rodfæstethed i Slægt, Hjem og Hjemegn var en Bondes, og jeg er saa heldig at kunne anføre hans egne, personligt bevægede Ord for Bondens intime Forhold til Jord og Slægtsgaard. De er fra en Artikel, han i 1938 skrev i »Tilskueren« i Anledning af Stavnsbaandsfestlighederne. Han skriver her bl. a. om Begrebet Selveje:

»Det synes stærkt at støtte de elementære Begreber om Bondens etiske Tilknytning til Jorden, Familiegaarden, Stedet, hvor Generationer har stridt, hvor Slægtstraditioner er skabt. Virkepladsen, hvor Livsværdier groede frem under Kampen for økonomisk Udkomme.

Ja, her er noget, alle vi, der er født paa Landet, paa Slægtsgaarden, i bogstaveligste Forstand er knyttet til med Blodets Baand, noget, der »giver os Præg, indtil Doms-klokken slaar«, noget, der ikke i samme Grad kommer frem i Forretningen eller paa Arbejdspladsen i Byen — noget særligt, næsten som en Del af os selv; noget, hvortil vort Liv altid vil være ubønhørligt knyttet.

Det kunde være Bygningerne. Det var oftere Dal og Banke — Have og Skov. Det var Stedet — det var Stedets Natur — ubestemt i Minde tonende i vort Indre.

Det var derimod aldrig Værdien! Der kunde komme Strid mellem Arvinger — ofte endda — men det var af en anden Natur. Beviset har vi i, at mange glade overtog Fædrenegaarden, selv under haarde økonomiske Vilkaar«.

Ud fra disse Linier vil jeg prøve at give et Billede af den gamle Slægtsgaard Bredkjær i Hadsherred. Selv eksisterer den ikke mere, den brændte ned til Grunden i 1929, kort efter at min Broder Ove havde overtaget den efter Faders Død. Men dens Minde toner ofte i vort Indre. Den er uløseligt knyttet til vore Forældres Generation, til vor Barndom; en ny Slægt kom ikke til at eje den.

Der hørte til Gaarden 70 Tdr. Ld., deraf knap 60 fortrinlig Agerjord, Resten Skov, Eng og Mose. Den laa meget smukt paa Grænsen mellem det vestlige, høje Hadsherred med Skov og Banke og det flade, frugtbare Østhadsherred.

Kom man ad Horsens-Landevejen mod Odder, saa man den hinsides den store Randlev Mose øverst oppe paa Banken, der som et Slags Næs skyder sig ud mellem Mosen og Engdraget, der følger Randen af Vejlskoven om til Odder. De sydlige Marker sænker sig stejlt ned mod Mosen, og yderst paa Næsset ligger et lille Skovhoved, der hører til Gaarden. Bag denne og i direkte Forbindelse med Haven er der igen en lille Skov; i Ly af dens Træer laa den gamle Gaard som Boelstedet i Lodskov paa Lundbyes kendte Maleri.

Stedets Natur har præget os alle dybt. Fra Markerne var der en meget smuk Udsigt: Mod Syd ud over Mosen med dens Pilebuske, Tørvestakke og Engskifter; mod Sydvest til de høje Banker ved Morsholt, der sammen med Vejlskoven i Vest danner en Linie i Landskabet af vidunderlig Skønhed. Slægt og Venner paa Sommerbesøg nød altid Egnens Skønhed i fulde Drag: i Turen Marken rundt en Solskinssøndag efter Kaffetid deltog ikke blot Mændene, men ogsaa Kvinder og Børn; der var saa meget skønt alle Vegne. Gennem Haven og Skoven gik det ud i Foldene med de sortbrogede Stamkøer; lav Sol over Vejlskovens kuplede Linier og klart Eftermiddagslys over de frodige Marker. Fra Foldene gik Vejen ind gennem den tredje og største af de Smaaskove, der hørte til Gaarden, ned i Engen, hvor Kvierne gik, og hvorfra der var Udsigt om til Odder og de høje Bakker bag Byen. Og saa hjem ad Randlevvejen langs den høje Bakkeskrænt ned mod Mosen. Ved Vejen op til Gaarden — dengang med store, gamle Popler — drejede Kvinder og Børn gerne fra, mens Mændene gik videre for at tage de østlige Marker i Øjesyn. Her, fra Løkkebjerg, var der igen Udsigt, dennegang til Bakkerne ind mod Aarhus og over det flade Land til Kattegat med Tunø og Samsø i Baggrunden.

Lidt enligt laa Gaarden, et Par Kilometer udenfor Randlev By, og altid — trods mange Mennesker — i en ejendommelig Fred og Ro. Med aabne Sanser tog vi som Børn

Naturen omkring os i Besiddelse og blev fortrolige med Vejr og Vind og alle Aarets Tider: Foraaret med Travlhed i Mark og Have, med Blomster og Fugle i Skovene; Sommeren i Eng og Mose, ved Høstakning og Tørvekørsel. Hvem af os kan glemme den ligesom fortryllede Stilhed, der var over Middagstimerne derhjemme, med den uddøde Gaardsplads, den lyssitrende Luft og Gøgens Kukken fra Moser og Skove! Saa Efteraarets Brus gennem de afløvede Skove og Vinteren med Sne paa Tagene og den ejendommelige Lunhed i Gaarden, naar Porten blev lukket, fordi der blev tærsket i Laden, og med Halmen, som vi legede i, hobende sig op til Tagskægget af Husene i det ene Hjørne af Gaardspladsen! Naar Skumringen da sænkede sig over Gaarden, var det lyslevende Poesien fra Kaalunds »Vinter-aften paa Landet«, med Modsætningen mellem Mørket og den øde Stilhed ude over Mosen og den lune Hygge om de gamle Længer:

Jeg maa derud og længes
og føle mig alene
og høre Vindens Susen
i de bladløse Grene.

— I Vesten jeg skimter
det sidste Glimt af Dagen,
og stille drømmer Jorden
under Sneens hvide Lagen.

— Det pusler omkring mig
i Krogene skumle;
— derinde i Stalden
jeg hører Kvæget gumle,
og Hestene, som rasle
med Spilbommens Kæde
og stampe ved Krybben
og pruste, mens de æde.

— Ja, det var baade Dal og Banke — Have og Skov, der bandt os til vort Barndomshjem. Men ogsaa Bygningerne, især det gulkalkede, kønrøgafstolpede Stuehus, der

var paa Alder med Fader. Jeg har kendt gamle Folk paa Egnen, der græd, da det ikke var mere. Ved dets vestlige Gavl stod et stort Valnødtræ, saa tæt ind paa Huset, at Kronen gik langt ind over Taget; ved den østlige, Bryggersgavlen med Mælkespandene, var der et mægtigt Pæretræ med søde Sommerpærer. Det gik til Grunde ved Branden, men Valnødtræet overlevede Katastrofen, om end med Kronen afsveden. — De tre Udlænger var meget gamle, da Fader overtog Gaarden i Begyndelsen af Firserne, men de blev een for een bygget op, efterhaanden som Tiderne bedredes; i røde Mursten, men med Straataget bevaret. Paa den Maade kom der hurtigt Harmoni mellem gammelt og nyt: Mosset var lige grønt paa alle Tagene. Byggeri er altsaa et staaende Træk i vore Barndoms minder.

I vor tidligste Barndom var der uden for den oprindelige, hvidkalkede Østlænge en Abildhave, plantet af min Oldefader. Her stod der gamle Æbletræer af Sorter, der nu ikke er mere; her var søde gammeldags Æbler som Tipæbler og Postæbler — dem elskede vi især som Børn — men ogsaa Citronæbler, Kalviller, Flaskeæbler og Gravenstener. Om Efteraaret havde vi Børn, som Egern og andre smaa Dyr, hver sit private Forraad af Æbler, Valnødder og Nødder gemt et eller andet hemmeligt Sted i et Kornhæs. Ogsaa i Skovene stod der endnu hist og her enkelte af Oldefaders Frugtræer; eet af dem var en stor Herlighed, podet af ham selv med to Slags Æbler, saa det paa samme Tid bar guldgule Gravenstener og kobberrøde Kalviller. — Efterhaanden som vi voksede op, begyndte mange af de gamle Træer i Abildhaven at falde fra, til sidst blev den helt ryddet. Men samtidig voksede Haven oppe ved Stuehuset Aar for Aar. Det var Mors Værk. Far billigede hendes Udvidelsesplaner og nød Synet, naar Arbejdet var færdigt, men dybere Interesse for det havde han ikke. De kæreste Erindringsbilleder af min Mor er derimod knyttet til hendes Have: en klar, kølig Foraarsaften, naar nyplantet Kaal skulde vandes, eller en solrig Sommermorgen,

naar Karlene havde faaet Mad, og Børnene var sendt i Skole. I den Pause, der da blev i Travlheden, kunde man altid finde Mor i Morgensolen ude bag den høje, tætte Ribshæk, travlt beskæftiget i sin Urtehave. Det var for hende nogle af Døgnets lykkeligste Øjeblikke. —

Bredkjær var en gammel Slægtsgaard, oprindelig Fæstegaard under Rodstenseje. Den hed da Sophielyst og laa i Neder Randlev By. Til vort Held blev den imidlertid ved Udskiftning i 1797 flyttet ned paa sine Marker ved Skovene og Mosen. Vor Oldefader Erik Rasmussen, der var født i Rørth i 1779, giftede sig i 1811 med Enken i Gaarden. En Familietradition vil vide, at han var Soldat i Holsten under Napoleonskrigene, men blev hjemsendt for at giftes, efter at en anden havde friet for ham. Han var for sin Tid en højtbegavet Mand. Hans Haandskrift er usædvanlig smuk. Han var Sognefoged i 25 Aar, f. Eks. under Trearskrigen, og blev Dannebrogsmænd. Et lille Sølvbæger, betalt af Hads og Ning Herreders Politikasse, som han fik ved sit Jubilæum i 1857, er endnu i Slægtens Besiddelse. Ligeledes en gammel Bibel, hvori Pastor Niels Blicher i Randlev, Fader til St. St. Blicher, betegner ham som en flittig Bibellæser. Han døde under Krigen i 1864. Han synes at have været mere respekteret end just afholdt af sine Børnebørn. Han var af den gamle rationalistiske Skole og forstod ikke den ny Aand, der i hans Alderdom holdt sit Indtog i Gaarden. Den grundtvigske Familietradition stammer ikke fra ham, men fra hans Søn og Svigerdatter, Niels Eriksen og Ane Madsdatter, der overtog Gaarden adskillige Aar før hans Død. Bedstemoder stammede fra en Gaard i Neder Randlev, men for Resten har ingen af vi Søkende kendt de to gamle; de døde omtrent samtidig med, at Far giftede sig. Men deres Minde lever meget smukt i Slægten og blandt Egnens Folk. Det var et Par elskelige gamle Mennesker, for hvem hele det aandelige Røre, der greb Odderegnet, og som udgik fra Otto Møller i Gylling, Pastor Kirkeby i Odder og Nørregaard og Baagø i Testrup, blev Indledning

gen til en helt ny Livsførelse. Fra omkring 1862 blev der ofte holdt kristelige Vennemøder i Bredkjær, og om Søndagen gik der jævnlig Vogn til Gylling Kirke. Tit har Far og hans Søskende ogsaa gjort Turen til Fods. Der var en god Milsvej at gaa. En særlig Forbindelse kom der i Stand mellem vort Hjem og Gylling, da tre af Fars Søskende kom til at bo der: min Farbroder Mads Bredkjær, min Faster Else Marie, gift med Friskolelærer Frandsen, og Faster Maren, gift med den kendte Landmand Kuur Rasmussen, Gyllingskov.

Senere, da Valgmenigheden i Odder dannedes, sluttede vort Hjem sig til den. Pastor Malling har døbt alle os Søskende og konfirmeret de fleste af os, og Familierne paa Kirkebakken var kære Gæster paa Bredkjær. Min Moders Fødselsdag den 2. Januar var altid forbeholdt dem.

Min Fader, Rasmus Bredkjær, overtog Gaarden under Krisen i 80erne efter at have skiftet med 6 Søskende, saa de første Aar var ikke fri for store, økonomiske Bekymringer. Han var, som det fremgaar af min Skildring, af ublandet Hadsherredsblod, men han havde set sig godt om, inden han blev bundet til Slægtsgaarden. Han havde været Elev paa Askov Højskole og derefter tjent et Aar paa Schröders Gaard, bl. a. sammen med den senere Gaardejer Søren Peter Knudsen, Lille Skovgaard ved Vejen; senere havde han været Elev paa Tune. Hans Eksemplar af Rostrups Flora og hans Herbarium herfra gav mig den første Interesse for Botanik. Han var en livlig, begavet og interesseret Mand, endnu paa sine gamle Dage havde han Kundskaberne fra sin Ungdoms Skoleophold i Behold, saa han f. Eks. ofte kunde sætte os fast i Historie. Hans Eksemplar af Schröders Verdenshistorie, indbundet med hvide Notatblade mellem Tryksiderne og ført med den største Omhu og den smukkeste Skrift, er endnu bevaret. Hans lyse, venlige Væsen gjorde ham afholdt af mange; han var en sangvinsk Natur, med stærke Stemningssvingninger; Hverdagens mange Bryderier kunde gøre ham dybt nedslaaet,

men han var en spændstig Natur — baade legemligt og aandeligt — saa han rejste sig hurtigt igen. Og overfor de store afgørende Begivenheder var der altid en velsignet Ro i vort Hjem. Han bevarede sin Aands Rummelighed og sin Interesse for aandelige Spørgsmaal til det sidste. Jeg husker fra hans seneste Aar hans dybe Optagethed af saa tungt tilgængeligt et Værk som Sigrid Undsets »Kristin Lavransdatter«. Ogsaa Henry George og Retsstatens Idéer optog ham meget i hans ældre Aar. Han havde endnu som gammel en fortrinlig Sangstemme og elskede at synge. En enkelt Sang — som Nutidens Ungdom burde stifte Bekendtskab med — er for mig uløselig knyttet til Mindet om min Fader. Det er Ingemanns: Vær hilset mit gamle Fædreland. — Det var for Fader en stor Glæde, da min Broder blev Forstander paa Tune; han vilde selv i sin Ungdom gerne have fortsat sin Uddannelse fra Tune paa Landbohøjskolen.

Kunde Faders Væsen kaste baade Solskin og Skygge over vort Hjem, saa udstraalede der altid fra Moder en stille, velgørende Ro. Paa sit Dødsleje, husker jeg, mindedes Fader hende en Dag for hendes Væsens usvigelige Ægthed og Sandhed. Hun kunde kun være sig selv. Hun stammede fra en lille Gaard i Bjerreherred, der laa meget smukt ned mod Horsens Fjord. Som ganske ung — jeg tror 15 Aar — kom hun i Huset hos den kendte grundtvigske Præst Fog i Skjold. Her blev hun i 5 Aar og modtog en Paavirkning, som hun aldrig glemte; gerne fortalte hun os Børn Minder om Livet i Skjold Præstegaard. Senere blev hun uddannet som Mejerske hos Burchardi paa Birkendegaard ved Ubberup, hvor bl. a. Trier i Vallekilde var en hyppig Gæst. —

I den vestlige Gavl af det gamle Stuehus, i to smaa Stuer, der oprindeligt var bestemt til Opholdsstuer for vore Bedsteforældre, boede Fars ugifte Søster, Faster Kirsten. Hos hende fik vi den første Skolegang, til vi, 9 Aar gamle, blev sendt i Eriksminde Friskole. Hun var Fars næstældste

Søster og havde holdt Hus for ham, inden han blev gift. Hun var vanfør og svagelig af Legeme, men stærk og kraftig af Aand, streng og mild paa samme Tid, gammel-dags og frisindet, intelligent, med et Par smukke, mildt bestemte, spørgende Øjne. Hun er et af de smukkeste Eks-empler paa gammelgrundtvigsk Bondekultur, jeg har truffet paa. Men overfor hende havde Mor som den mildere og blidere, som den fremmede i Gaarden, ikke nogen let Stilling. Faster Kirsten vogtede strengt paa Familietraditionen, og først ved hendes Død fik Mor fuldtud den Plads som Hjemmets varmende Midtpunkt, der tilkom hende. — Men vi ældre Søkende staar i stor Taknemlighedsgæld til Faster Kirsten. Hver Morgen Kl. 9 stillede vi oppe i Skolen. Var det Vinter og koldt, fik vi først Kakao, som hun selv lavede deroppe. Saa sang vi Morgensang og tog fat paa Dagens Arbejde. Vi læste og skrev og regnede; i Geografi var vi store Mestre, men hvad der mest prægede Under-visningen, var Fasters Fortælling af Bibelhistorie og Historie. Saa sang vi efter Triers og Morten Eskesens Sangbøger, ofte lange Folkeviser efter Grundtvigs Udgave til Skolebrug, og Faster fortalte Eventyr, Sagn og Saga for os. En af hendes Fortællinger var Topelius' »Birken og Stjernen«. Den gjorde et dybt Indtryk paa os. Skoledagen sluttede altid med Aftensang; hyppigst var det »det lille Vers«, som vi kaldte den. Det var første Vers af Ingemanns »Til vor lille Gerning ud«. Om Aftenen, naar vi var bragt til Ro i de forskellige Senge i de forskellige Kamre, kom Faster ind til os i Mørket, og ingen sov, før hun havde gaaet sin Runde. Saa satte hun sig paa Sengekanten, formanede os til at være gode og lydige Børn og sang saa første Vers af »Sov sødt, Barnlille« eller »Sov sødelig, sov blødelig«. — Om den sidste, der aabenbart har været meget sunget i grundtvigske Hjem, har Valdemar Rørdam fortalt, at Versets og Poesiens Herlighed første Gang gik op for ham, naar hans Mor sang den for ham som Barn. — Til sidst bad Faster Fadervor, og undertiden fremsagde

hun hele Trosbekendelsen. Og saa sov vi — altid i Suset af de mange Træer.

Men naar vi var store nok til den lange Vej, blev vi sendt i Skole hos Mads Laursen i Eriksminde Friskole. Der var over en halv Mil at gaa, med tunge, spidsnæsede Træsko eller Træskostøvler, der oven i Købet af Smeden i Morsholt blev forsynet med solide Sinker. — Eriksminde var en fortrinlig Skole, og vi lærte meget der. Min Broder Niels var sikkert en af de bedst begavede Elever, Mads Laursen har haft. Jeg husker, at han sammen med en anden begavet Skolekammerat fik en Slags udvidet Undervisning i Regning og lidt Matematik. Han har flere Gange som moden Mand til mig givet Udtryk for sin Taknemlighed og Beundring overfor Skolen i Eriksminde. Mads Laursen var et meget særpræget Menneske; jeg ved, at min Broder og min ældste Søster har følt sig stærkt personlig knyttet til ham. Han var en usædvanlig Arbejdskraft, kunde have et ualmindelig indtagende Væsen, men ofte var han ufordragelig over for anderledes tænkende, og paa saa ilter en Maade, at han ligefrem tirrede til Modsigelse. Saadan har jeg i hvert Fald ofte følt det. — Hans Kone, Karoline Laursen, kom undertiden over i Skolen og havde Timer med os. Da var det, som om Poesien selv holdt sit Indtog; hun var en ganske fortrinlig Højtlæser. Ingen af os, der som Børn har hørt hende med sin trætte og blide Stemme læse Carl Ewalds »De stille Stuer« eller H. C. Andersens »Historien om en Moder«, vil nogen Sinde glemme det.

Saa tidligt som muligt maatte vi som Børn hjælpe til med Gaardens Arbejde. Naar vi var 7 Aar, begyndte vi at lære at malke. Jeg ved ikke hvorfor, men det var et yndet Arbejde for de fleste af os. Vi var i en meget tidlig Alder fanatiske Kvægbrugere, og da Kontrolforeningen kom i 1899, stimulerede den yderligere vor Interesse. Hadsherred indtog i de Aar en fremskudt Stilling inden for det jyske Kvægavlsarbejde. I 1899 blev der dannet en Opdrætterfor-

ening, »Frem«, af 8 af de bedste jydsk Besætninger paa Egnen. Foruden Far var der bl. a. J. P. Sejersén, Bjerager, hvorfra Bjerager-Tyrestammen er udgaaet, Erik Eriksen, Odder — fra hans Besætning udgik mange Svend Gønge-Tyre, der i en Aarrække var fremme i første Række. Den mest kendte var Søren Jørgensens Enke i Tvenstrup med de mange Assistent-Tyre, der i nogle Aar laa i Spidsen paa jydsk Ungskuer. Senere kom Hans Pilgaard i Morsholt til. Alt dette optog os levende som Børn; Dyrskedagene hørte til de største Begivenheder i Aaret. Og endnu kan det hænde enkelte af os, at vi paa Cykleture gennem Landet betaget maa standse ved en eller anden Mark med smukke, sortbrogede Køer. Endnu findes den gamle Stamme fra Fars Tid hjemme paa Gaarden, der for Tiden har en af de bedste, jydsk Besætninger i Hadsherred. — Min Broders livslange Interesse for Kvægavlssarbejdet stammer altsaa fra hans Hjem. Jeg har engang paa Tune, da Tiderne var daarlige for Smørproduktionen, hørt ham sige, at der ingenting vilde være ved at være Landmand, hvis man ikke kunde drive Kvægbrug. Liv af Dyr hørte efter hans Mening — og jeg tror, efter de fleste Landmænds — med til en rigtig Gaard. Alle, der er kommet paa Tune, vil huske hans Glæde ved at vise den fine Besætning frem i Stalde og Folde.

Min Broder som Dreng derhjemme! Jeg har allerede dvælet ved den Sygdom, der prægede en Del af hans Barndom. Paa det ældste Familiebillede, vi ejer, er han en 11 Aar, en bleg, alvorlig Dreng, lige kommet op efter den Gigtfeber, som hjemsøgte ham endnu et Par Gange under Opvæksten. Den Alvor var karakteristisk for ham som Barn. Vi andre syntes vist, han var noget gammelklog, han havde overhovedet ingen af de Unoder, som vi nu og da maatte staa til Ansvar for. Men Sygdommen var ikke den inderste Aarsag til denne Alvor. Den stammede fra hans Væsens Samvittighedsfuldhed, hans Ansvarsfølelse, hans viljestærke Maalbevidsthed, ogsaa fra en vis Nøgtern-

hed i hans Sind. Hans Trang til Kundskaber og Selvudvikling var meget tidlig vaagen. Jeg husker, at han en Vinter efter sin Konfirmation flere Aftener om Ugen gik paa Teknisk Skole i Odder. Og jeg tror, at han var en meget moden Elev paa Testrup Højskole i Vinteren 1905—06, skønt Dr. Nørregaard var betænkelig ved at optage ham paa Grund af hans unge Alder. — Denne Trang til en stadig rigere Udfoldelse af sit Væsen bevarede han op gennem Aarene. Han har undertiden spøgt med, at han var blevet for tidlig gift, det havde hemmet ham i hans Udvikling. Og jeg ved ganske bestemt, at han undertiden midt i det travle Arbejde paa Tune med en vis Vemod kunde beklage, at han ikke fik Tid til at udvikle visse andre Sider af sin Natur. Denne Trang var maaske den skønneste Arv fra vort uforglemmelige Hjem. Vi ved jo alle, at det Lys, hvori det nu hviler i vort Minde, ikke stammer fra Skov eller Dal eller Banke alene, men fra Far og Mor og den Maade, hvorpaa de levede deres Liv i den gamle Gaard i umiddelbar Glæde over alt skønt og godt omkring dem og i en dybt alvorlig Erkendelse af, at de egentlige Værdier i denne Verden er dem, som Aand skænker os.

Johs. Bredkjær.

UNGDOMSTID

Det blev sagt om Niels Bredkjær af hans Broder, at han var et roligt og harmonisk Menneske og lykkelig. For os, der paa Grund af Omstændighederne blev forhindret i at være til Stede ved Begravelsen i Tune, blev det en Glæde at læse de mange gode og sande Ord, der blev talt om vor kære afdøde Ven. Det var Ord, der passede nu, hvor Bredkjær stod midt i en rig og lykkelig Gerning, hvor han havde meget Arbejde bag sig, hvor han forlængst havde vist, hvad han duede til. Men vi, der har fulgt ham fra Ungdommens Dage og været hans Venner, vi fandt allerede hos ham — den unge Bredkjær — de Egenskaber, som han skulde bevare og udvikle op gennem Manddomsaarene til fuld Blomstring, da den ubarmhjertige Død kom og afbrød et rigt og lykkeligt Menneskeliv. Et Liv, der blev til Lykke og Berigelse for mange andre.

For mange Aar siden sad Bredkjær og jeg ved hinandens Side paa Testrup Højskole. Jeg husker ham saa tydelig: lyshaaret, lidt bleg, men med straalende, levende Øjne, optaget af Skolelivet og hvad det bød. Og det bød paa meget: Nørregaards fængslende, aandsmyndige Tale om Guds Finger gennem Menneskeslægtens Historie. Bredkjær fulgte alt dette med den mest vaagne Opmærksomhed saavel som Baagø's fine og skønne Tale. Hans Sind blev i den Vinter befrugtet og varmet, han saa de store Syner gennem Historiens Tale fremført af betydelige Mænd. Dette i Forbindelse med hans eget følsomme Sind har haft sin

store Betydning for den Evne, Bredkjær havde til at tale, som han i sine bedste Øjeblikke kunde det, tale, saa Tilhørerne følte, det var en Mand af Aand, der stod for dem.

Bredkjær hørte til de stille Højskoleelever og gjorde sig ikke særlig bemærket i det almindelige Kammeratliv. Derimod ved sin store *Flid*.

Jeg var hans Kammerat baade paa Tune og under Opholdet i København ved Landbohøjskolen, hvor vi endog boede sammen. Under alle tre Skoletider var Fliden et Særkende for Bredkjær. Medens andre nu og da kunde tage det mindre alvorligt, saa gjorde han det aldrig.

Jeg har sjælden kendt mere pligtopfyldende Mand. Det at forberede sig til sin Livsgerning var for Bredkjær Alvor. Det betød dog ikke, at han var indesluttet og holdt sig fra et muntert Kammeratliv. Tværtimod. Jeg husker fra Tune alle de Narrestreger, vi kunde finde paa om Sommeren. Bredkjær holdt sig ikke tilbage, hans hjertelige Latter lød blandt andres. Men helt frigjort følte han sig først, naar Arbejdet var til Side. Han var i den Henseende et godt Eksempel blandt Elevflokken.

Heller ikke paa Landbohøjskolen gjorde Bredkjær sig særlig bemærket; men vi, der kendte ham nærmere, vidste, at der var faa, der mødte saa vel forberedt til Timerne som han. Han var utrolig sejt og udholdende i sin Læsning. Naar en anden én forlængst var træt, sad Bredkjær endnu og læste og læste.

Han var meget grundig og efterhaanden meget vidende, noget, der selvfølgelig fik Betydning for hans senere Gerning. Det prægede ogsaa hans Fremstilling af Stoffet, gav den Dybde og — Bredde. Stor Flid og Grundighed var Bredkjærs Kendemærker som Elev baade det ene og det andet Sted. Han var en alvorlig Mand, og munter, naar det skulde være; men fremfor alt var han en storartet Kammerat, et herligt Menneske.

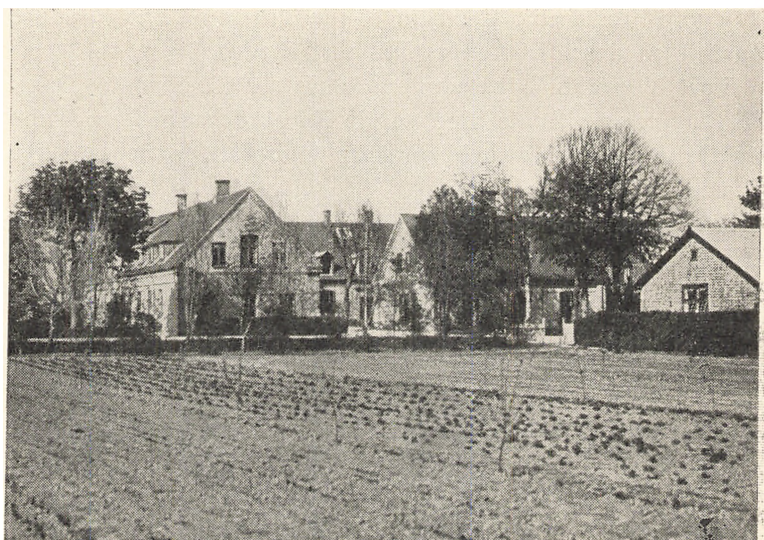
Der er dem, der ved deres Flid og Samleven med Stoffet, der skal læres, lukker alt andet ude og andre Mennesker. Saa-

dan var Bredkjær ikke. Han havde Tid til at hjælpe andre og føle med andre i deres Vanskeligheder.

Vort Venskab bevaredes usvækket til de sidste Dage. Vi fik hver sin Skole. Den gamle Forbindelse mellem Tune og Dalum Skoler blev bevaret og videreført, jeg tror til lige Glæde for os begge.

Jeg har uendelig meget at takke Bredkjær for, en herlig Kammerat fra Ungdommens Dage og en trofast Ven gennem Manddomsaarene. Hvor tungt, at han saa tidlig skulde gaa bort.

Johs. Petersen-Dalum.

TUNE LANDBOSKOLE

Alle gamle Tune Elever kender Stedets Historie: Først Højskole under Digterpræsten Chr. Richardts Ledelse, saa Landbrugsskole med A. Svendsen som Forstander og Chr. Christensen som Lærer og betydningsfuld Støtte for Skolen. Begge disse Mænd, Svendsen og Christensen, var stærkt præget af Højskolens Idékreds, de formede Skolen som en landbrugsfaglig Ungdomsskole paa folkelig og kristelig Grund. Gennem en Aarrække blev der endog holdt Højskole ved Siden af den egentlige Landbrugsafdeling.

Efter Svendsen fulgte J. Brink Lassen som Forstander. Det rent landbrugsfaglige Præg traadte vel under hans Ledelse stærkere i Forgrunden. Tiden nødvendiggjorde det, og det faldt naturligt for Brink Lassen som den meget dygtige Landmand og Landøkonom især at samle sig om den landbrugsfaglige Side af Skolegerningen. Forbindelsen til den folkelige Ungdomsskole blev dog hele Tiden fast-

holdt. Undervisningen var landbrugsfaglig, men Undervisningsformen og Tonen over Skolelivet, i dets Hverdag og dets Højtid, var den folkelige Ungdomsskoles.

Til denne Skole kom Bredkjær den 20. Oktober 1917 som Skolens fjerde Forstander.

Den, der kommer som *Efterfølger* til en Skole som Tune, der gennem sine Mænd og deres Virke har faaet et »Ansigt«, har en anden Opgave end *Førstemanden*. Nu er det ikke *Opbygning* og *Udformning*, det gælder, men *Videreføring* og *Udvikling*. Bredkjær var fuldt klar over dette, derom vidner den Tale, hvormed han bød sit første Elevhold Velkommen til Skolen.

Bredkjær mindede i denne Tale om Skolens stærke og rige Traditioner, han fremholdt den Rigdom, der laa heri, og de Krav, som stærke Traditioner stiller til Nutid og Fremtid. Skolen maa undergaa Ændringer, som Tiden gaar, men den maa nødvendig afskære Forbindelsen med Tiden forud.

Bredkjær fortsætter:

»Vi føler os smaa til at fylde Pladsen her efter dem, som gik forud, thi der kræves meget. Og det bliver ikke lettere, fordi der her paa dette Sted altid har været Folk, der har krævet meget af sig selv. Paa Svendsens Mindesten staar indhugget:

»Skal godt det gaa
sin Byrde maa
til Gavns man voksen være«.

Det er sunde Ord — men de er stærke — meget stærke, de lægger en vis Forpligtelse paa alle os, der er kommet efter. En Forpligtelse til stadig — om det er i det store eller i det smaa — at byde paa noget, der har Værdi«.

Med denne frugtbare Ydmyghed overfor Opgaven gik Bredkjær og Fru Bredkjær i Gang med at holde Skole.

Trods sin Ungdom var Bredkjær godt rustet til Gerningen. Han havde vel ikke Erfaringerne, men han ejede Forud-

sætningerne. Gennem Fødsel, Opvækst og Oplæring var han nøje knyttet til den Befolkingskreds, Skolen virkede for. Dette gav ham de bedste Betingelser for at forstaa den Ungdom, der søgte til Skolen, og føle sig samhörig med den. Allerede som ung Lærer paa Tune havde Bredekjær vist sig som den gode Landbrugslærer. Som Konsulent i Jylland fra 1914 til 1917 havde han skabt sig et Navn og et Omdømme, der vidnede om stor faglig Dygtighed og om en personlig Væreform, der skaffede ham Folks Tillid og Agtelse. Som Lærer og som Vejleder var han prøvet. Nu var det tillige Evnerne som Skoleleder og som Landmand, der kaldtes paa.

Bredkjær overtog, som naturligt var, Brink Lassens Fag, og de Lærere, der var ved Skolen, fortsatte med de Fag, de hidtil havde haft. Det var Anatomien, Kvægavlen og Fodringslæren, der tilfaldt Bredekjær.

Jeg var Elev paa Tune i Bredekjærs 2det Forstanderaar. Bredekjær var allerede da den modne og meget betydelige Landbrugslærer. Hans Anatomitimer staar endnu i Erindringen ikke blot som Stunder, hvor Viden vandtes, men ogsaa som Stunder, hvor Eleven i Tankeglimt oplevede Naturens Vidunder, dens Sammenhæng og Hensigtsmæssighed, — og voksede derved. Ogsaa dette kan en Undervisning i Naturfagene i den rette Lærers Mund føre til. Bredekjær evnede at forme sin Undervisning saadan, at den til det modtagelige Sind gav baade Viden og Vækst.

Bredkjærs Kvægavlstimer var festlige Stunder. Han stod paa det Tidspunkt med et Førstehaands Kendskab til en Række af Landets førende Avlsbesætninger. En Gennemgang af disse Besætningers Udvikling og avlsmæssige Betydning udgjorde en væsentlig Del af Kvægavlslæren den Gang. Den Personalhistorie, der knyttedes til Omtalen af hver af disse Besætninger, var ikke det mindst vigtige, i den laa det pædagogiske Tyngdepunkt, og Bredekjær mestrede at faa det frem; Øjnene blev blanke og Ønskerne

hede, hvem der kunde faa Lykke og Held til at frembringe noget lignende som de Folk, der her blev talt om?

I det lange Løb er det vanskeligt for en Kvægavlslærer ved en Landbrugsskole at holde sig helt ud à jour med den aktuelle Kvægavl, dertil gives der hverken Tid eller Lejlighed. Spørgsmaal som Kvægholdets Øko-

nomi og Kvægavlens Principper træder da mere i Forgrunden, og det er mit Indtryk, at det ogsaa var Tilfældet i Bredkjærs Undervisning. Kvægavlens Principper var iøvrigt et Tema, som Tune Lærerne ofte diskuterede. Bredkjær var stærkt optaget af Spørgsmaalet og var den, der oftest bragte Diskussionen i Stand. Der var ikke altid Enighed, men det syntes ikke at skade Undervisningen, tværtimod. Det, at »De Lærde« var uenige, fremhævede Spørgsmaalets Betydning og gav ogsaa hos Eleverne Anledning til Diskussion og frugtbar Eftertanke.

Frå Bredkjærs Undervisning i Fodringslære staar Timerne i Ernæringslæren tydeligst i Erindringen. Hans Gennemgang af dette Afsnit af Fodringslæren staar nu for mig som mønstergyldig Undervisning paa en Landbrugsskole. Undervisningen i den rent praktiske Fodring maatte i de Aar blive mere konturløs, der var ikke meget at bygge paa udover Enkeltmænds Erfaringer. — Først med L. Frederiksens

Forsøg kom der Holdning over denne Del af Fodringslæren. — Bredkjær og L. Frederiksen var nære Venner, og Bredkjær levede begejstret med i det Arbejde, L. Frederiksen udførte. Saa snart Resultaterne forelaa i Bearbejdning, blev de indført i Bredkjærs Undervisning i Fodringslæren. Nyt Land var vundet for Landbruget.

Landbrugets Driftslære blev efterhaanden et vigtigt Fag for Bredkjær, og jeg tror et kært Fag. Her har den erfarne og indsigtfulde Landøkonom de bedste Muligheder for at meddele de vordende Landmænd sine Erfaringer og Synspunkter med Hensyn til Landbrugsvirksomhedens Grundforhold.

Da Otto Christensen døde, overtog Bredkjær efter ham Undervisningen i Landbrugshistorie. Arbejdet med dette Fag førte til Bredkjærs store Interesse for Reformtidens Mænd, deres Idéer og deres Virke. Bredkjærs Artikler og Taler i Anledning af 150 Aaret for Stavnsbaandets Løsning vidnede om dyb Indlevelse i dette Stof. Som et Træk i Billedet af Bredkjær som Landbrugslærer og Ungdomslærer maa ogsaa nævnes hans Undervisning i Samfundslære. Det blev til lidt Dansk Grundlov og lidt Dansk Styreform, men mest blev det til en Gennemgang af de forskellige Idéer om Samfundsordning, lige fra den overalt kasserede Feudalisme til den endnu uprøvede (1918) Kommunisme.

Bredkjærs Redegørelse for alle disse »Ismer« var saa nær det objektive, som Undervisning kan og bør være. Sympati eller Modvilje kom aldrig til Udtryk ved direkte forherligende eller fordømmende Ord, højst laa det i Sprogtonen eller i Øjnenes Spil, og der skulde fintmærkende Ører og Øjne til at fange det ind.

Nok var Undervisningen objektiv, men den var ikke kedelig, tværtimod. Bredkjær var selv stærkt grebet af dette Stof, og Eleverne blev det ikke mindre; de arbejdede videre med Spørgsmaalene i deres Tanker og i indbyrdes Samtaler. Landboudom er i Almindelighed daarligt orienterede om Spørgsmaal vedrørende Samfundsforhold, derfor var disse

Timer Samfundslære i høj Grad betimelige, de imødekom en virkelig Trang hos Eleverne, og de hjalp mange til et friere og videre Syn paa Samfundsspørgsmaal.

I de første Aar paa Tune havde Bredkjær mange Undervisningstimer. Efterhaanden som Organisationslivet og Foretagsvirksomhed udenfor Skolen tog mere af hans Tid, maatte han indskrænke sit Timeantal paa Skolen noget.

Bredkjærs Maade at undervise paa var let og ubesværet. Hans Sprog var jævnt og lige til uden Kunstvendinger eller flotte Fagudtryk. Han evnede i jævn Tale at anskueliggøre Tingene, saa de stod klart for alle. Hans Fremstilling af et Lærestof var fyldig og bredt anlagt, efter nogles Opfattelse maaske for bredt. Den skematisk prægede Fremstilling har sine Tilhængere, og den er ogsaa god for de lyse Hoveder. Den bredt anlagte Fremstilling har sin store Fordel deri, at den faar alle med. Saadan var det i Bredkjærs Timer, alle var med, alle fik et Udbytte, stort eller mindre, efter den enkeltes Evne.

Bredkjær hørte til dem, der er rolige paa en Talerstol, han brugte sjælden Gestus. Det personlighedsprægede i hans Tale kom frem ved Stemmens Modulering og Ansigtets Minespil; paa en lykkelig ubevidst og derfor ægte Maade kunde han derigennem understrege og fremhæve det talte Ord, saa Foredraget stod der med klare Former og faste Konturer.

Som Forstander havde Bredkjær en jævn Maade at omgaas Eleverne paa, lige langt fra søgt Kammeratlighed og ophøjet Autoritet. Hurtigt vandt han Elevernes Tillid og Fortrolighed. *Frihed under personligt Ansvar* kan sættes som Motto for hans Ledelse af Elevflokken. Værdien af denne Rettesnor fik han bekræftet i sin Forstandergerning. Kun i yderst faa Tilfælde var det nødvendigt at gribe til Bortvisning fra Skolen som disciplinært Middel.

En travlt optaget Skoleforstander kan vanskeligt afse Tid til personligt Samvær og Samtale med hver enkelt Elev. De, der søgte saadant, fandt dog altid i ham den forstaaende Tilhører og Vejleder. Bredkjær indførte ret tidlig i sin Forstandertid en ugentlig Spørgetime, hvor Eleverne kunde møde frem med de Spørgsmaal, der laa dem paa Sinde. I disse Timer blev der drøftet mangt og meget, ikke blot af landbrugsfaglig Art, men ogsaa Spørgsmaal, der laa det personlige og rent menneskelige nær. Her røgtes den Vejledergerning, som Bredkjær baade følte Tilskyndelse til og Glæde ved at øve.

Til det frie Samvær paa Skolen hørte Oplæsningsaftenerne. Fra Vinterskolens Begyndelse indtil Jul var der een ugentlig Oplæsningsaften, og hver Søndag Aften hele Skoleaaret igennem samledes Eleverne til Oplæsning og frit Samvær. Her ydede alle Lærerne deres Bidrag, men det var dog Bredkjær, der trak det store Læs. Han var en god Kender af nordisk Litteratur, og hans Evne til at gengive den laa over det almindelige. Fra min Skolevinter erindrer jeg endnu tydeligt hans Oplæsning af Ibsens »Kongsemnerne«. Han læste det saadan, at Stykkets Problemer og Personernes Karakter tydeligt tegnede sig for hans Tilhørere.

Til Billedet af Skolelivet paa Tune hører ogsaa *Morgenandagten*. Siden Svendsens Tid har den hørt til paa Tune, den er altid blevet holdt i Forstanderens private Stuer. Der kunde derfor ikke hos Eleverne være mindste Tvivl om, at de var fuldkommen frit stillet med Hensyn til at deltage. For Bredkjær var det meget magtpaaliggende at fremhæve, at her var der ingen Mødetvang. Der foreligger Vidnesbyrd fra adskillige gamle Elever om, at de har værdsat disse Morgenstunder i Hjemmet paa Tune.

Bredkjærs Samarbejde med Skolens Lærere var det bedst tænkelige. I Jævnbyrdighed drøftede han med dem Skolens

Anliggender og Undervisningens Tilrettelæggelse. Det gav en stærk Følelse af Samhørighed om Arbejdet og Medansvar for det.

I Breddkjærs Forstandertid var Skolespørgsmaal ofte fremme i den offentlige Debat. Mest drejede Diskussionen sig om Undervisningen i Børneskolen. Det var især Spørgsmaalet om

Elevernes Selvarbejde og Undervisningens stærkere Tilknytning til det praktiske Liv, der førtes frem.

Ogsaa Ungdomsskolerne maatte blive berørt af dette Røre. Ungdomsskolens Folk maatte tage deres Undervisningsformer op til Vurdering.

Breddkjær var ivrig optaget af de nye Skoletanker og meget lydhør overfor de Krav, der førtes frem. Paa den anden Side var han ængstelig for at give Slip paa det af det tilvante, der maatte anses at have varig Værdi.

Lidt efter lidt gennemførtes der Ændringer, som nu, naar de ses i Sammenhæng, giver en Udviklingslinie.

Elevernes Selvarbejde er i Aarenes Løb fremmet ikke saa lidt. Antallet af Foredrag er saaledes blevet formindsket, og Antallet af Overhøringer er blevet forøget. Gennem korte skriftlige Redegørelser for faglige Spørgsmaal er Eleverne blevet ledet ind paa selvstændig at gennemtænke Tingene.

Arbejdet paa at knytte Undervisningen stærkere til den

rent praktiske Landbrugsvirksomhed, satte vel nok stærkere Spor.

Grundfagene indtog tidligere en meget stor Plads i Landbrugsskolernes Undervisning, medens de anvendte Fags Plads var mere beskedent.

Saa længe Landbrugsskolerne har virket, har der nok været en Bevægelse i Retning af at indskrænke Grundfagernes Omraade for at give større Plads for de anvendte Fag. Denne Bevægelse har dog været særlig mærkbar i de sidste 10—15 Aar, netop i Bredkjærs Forstandertid, og den kom ogsaa til Udtryk i Undervisningen paa Tune.

En Række nye Former for Undervisning blev taget op, alle ligger de paa Linie med det førnævnte, at de tilstræber at knytte Undervisningen nærmere til det praktiske Virke.

Til Undervisningen i Redskabslære knyttedes saaledes et Kursus paa Teknologisk Institut i København. Eleverne faar der Lejlighed til at tumle med Maskinerne, det, der ved den teoretiske Fremstilling forekommer abstrakt, bliver nu virkeligt.

Samarbejdet med Teknologisk Institut om Undervisningen i Redskabs- og Maskinlære omfattede til at begynde med kun 9 Mdr.s Eleverne, men de senere Aar har alle Eleverne været med.

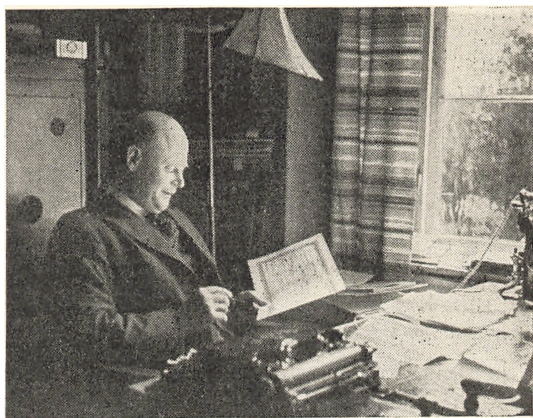
For 9 Mdr.s Eleverne blev der paa den sydlige Side af Vejen til Greve anlagt en Forevisningshave eller Demonstrationsmark. Den anlægges og passes af hvert nyt Hold af 9 Mdr. Elever.

Denne Elevgruppe har ligeledes nu Lejlighed til at udføre simple Markforsøg.

Øvelserne i kemisk Analyse er afløst af Øvelser i Bakteriologi, og det maa indrømmes, at de sidste ligger Dagliglivets Fænomener nærmere end de første.

Skolens Tilknytning til Egnens Landmænd er kommet stærkest til Udtryk gennem Forbindelsen med Ramsø-Tune Herreders Landboforening. Denne Forening har holdt sine

aarlige Generalforsamlinger paa Skolen og saa godt som hver Vinter et landbrugsfagligt Møde. Eleverne har altid overværet disse Møder og modtaget frugtbare Indtryk af modne Landmænds

Synspunkter og deres Maade at drøfte Tingene paa.

De *Foredragsmøder*, som Skolen om Vinteren indbød til, havde ikke større Tilslutning fra Egnens Befolkning.

Mere Glæde havde Bredkjærs af de *Efteraarsmøder*, som de satte i Gang, da Roskilde Folkehøjskole blev nedlagt. Disse Møder havde god Tilslutning fra nær og fjern.

Til Møderne kom mange fremmede Foredragsholdere. Bredkjær talte ogsaa ofte selv. Maaske var det dette, der medførte, at Bredkjær efterhaanden blev søgt som folkelig Foredragsholder ved Efteraarsmøder og Ungdomsstævner.

At Folk var glade for disse Efteraarsmøder paa Tune, har Bredkjær og Fru Bredkjær modtaget adskillige Udtryk for.

Paa Skolens store Mærkedage knyttedes Forbindelsen til de gamle Elever fastere. Samhørigheden mellem dem og den gamle Skole bekræftedes paa saadanne Dage.

To store Mærkedage erindrer jeg fra Bredkjærs Forstandertid. Den ene er Skolens 50 Aars Jubilæum, der fejredes i 1921. Den anden er Dagen for Afsløringen af Brink Lassens Buste i Foredragssalen. Fra begge disse Lejligheder mindes jeg Bredkjær som den, der ved sine Ord og ved sin Færd bidrog til at lægge Højtid over Dagene, saa de hos dem, der deltog, staar i Erindringen med Glans over sig.

Skolen har under Bredkjærs Ledelse omfattet de samme Kursus som i Brink Lassens Tid, nemlig et 6 Mdr.s og et 9 Mdr.s Landbrugskursus.

Disse Kursus har gennem alle Aar været godt besøgt, dog svingende noget efter Landbrugets Vilkaar.

I 1924 oprettede Skolen et Kursus for Fodermestre.

Aaret før var Fodermesterskolen paa Tranekær blevet nedlagt. Formanden for denne Skole, Professor H. Goldschmidt, rettede da en Henvendelse til Bredkjær om at fortsætte denne Skolegerning ved Tune Landboskole. Bredkjær gik ind for Tanken, men efter hans Ønske fik Skolen den Form, at det blev et Kursus ved Skolen sideordnet med de to andre Kursus.

Opfindelig blev Kursuset lagt fra 8. Maj til 8. Oktober, men efter et Par Aars Forløb viste denne Ordning sig upraktisk for saavel Skolen som for Eleverne. Kursuset blev derefter begrænset til 3 Maaneders Varighed fra 1. Maj til 1. August. Derved opnaaedes, at Fodermesterkursuset kunde afsluttes samtidig med 9 Mdr.s Kursuset.

Fodermesterkursuset er aldrig blevet særlig omfattende, hvad Elevtilgang angaar, men det har været til Glæde og Gavn alligevel. Det har ført Skolen i Forbindelse med Elever, som maaske ellers ikke vilde være kommet paa Skole, og disse Elevers Trofasthed mod Skolen er Udtryk for, at ogsaa de føler, at de har haft Udbytte af dette Kursus.

I de aller seneste Aar er en ny Form for Landbrugsundervisning blevet knyttet til Skolen. Det er *den landbrugsfaglige Ungdomsskole*. Egnens Landbrugsorganisationer iværksætter Skolen. Tune har stillet Husrum og Lærerkrafter til Raadighed. Denne Skole samler Egnens unge Landmænd een Gang ugentlig til Undervisning i nogle Eftermiddagstimer.

Nedenfor er vist det Antal Elever, der i Aarene 1917—1940 har besøgt Skolens faste Kursus. 2920 unge Landmænd har i disse Aar siddet paa Skolebænk hos Bredkjær. Fra alle Egne af Landet kom de; ogsaa Færingerne fandt

Vej til Tune. Fra Norge og Sverrig og fra de baltiske Lande har der været Elever.

Fra Japan har der været 2 Elever.

Elevtallet 1917—1940

Aar	Antal Elever paa			Ialt
	6 Mdr.s Kursus	9 Mdr.s Kursus	Foderm. Kursus	
1917—18.....	111	23		134
1918—19.....	110	19		129
1919—20.....	118	24		142
1920—21.....	114	30		144
1921—22.....	112	32		144
1922—23.....	112	31		143
1923—24.....	112	27	9	148
1924—25.....	80	28	4	112
1925—26.....	87	23	11	121
1926—27.....	81	25	2	108
1927—28.....	72	14	6	92
1928—29.....	87	16	7	110
1929—30.....	98	16	9	123
1930—31.....	94	23	11	128
1931—32.....	81	15	17	113
1932—33.....	95	19	14	128
1933—34.....	97	18	10	125
1934—35.....	97	26	16	139
1935—36.....	107	20	7	134
1936—37.....	82	25	11	118
1937—38.....	101	23	13	137
1938—39.....	115	22	12	149
1939—40.....	72	19	8	99
Ialt	2235	518	167	2920

Ved Siden af den faste Skoleundervisning er der afholdt ikke saa faa kortere Kursus. Disse Kursus er i de fleste Tilfælde kommet i Stand paa Initiativ af Bredkjær.

Der er afholdt 2 meget velbesøgte Kvægavlskursus, et Kursus for Dræningsmestre, flere Kursus i Fjerkræavl og Fjerkræhold og 3 Kursus for Mælkelærere.

Gennem disse Kursus har Skolen paa frugtbringende Maade holdt Forbindelsen vedlige med det praktisk arbejdende Landbrug.

I de senere Aar har Skolen tillige gennemført et Efterkursus for 6 Mdr.s Elever i Plantelære og Plantesygdomme. Kursuset er blevet afholdt i Tilslutning til Elevmødet, Værdigheden har været 3—4 Dage. Kursuset har næsten hvert Aar haft god Tilslutning.

Gennem alle Aar var Bredkjær optaget af at faa gennemført de Ændringer i Skolebygningerne, som var nødvendige, for at Rammerne for Skolevirksomheden kunde være paa Højde med Tidens Krav. Der var paa dette Omraade betydelige Vanskeligheder at overvinde, men meget lykkedes det at gennemføre.

Allerede i 1923 gennemførtes en omfattende Ændring baade i Ydre og Indre af vestre Skolebygning. Der opførtes Frontspice mod Gaarden og mod Vest. I Loftetagen blev der indrettet Bibliotek og Bogudsalg. Laboratoriet blev flyttet til den nordre Gavl, og paa Laboratoriets Plads blev der indrettet den hyggelige »Lille Skolestue«. Samtidig blev Bygningen forsynet med Centralvarmeanlæg. I 1933 blev hele Skolen indrettet med Centralopvarmning. Syd for Skolen er der blevet anlagt en Sportsplads. Hermed er kun nævnt de mest iøjnefaldende Ændringer og Forbedringer.

Skolens Avlsbrug har ogsaa været undergivet Udviklingens Lov. Arealet er udvidet ved Tilkøb af 16 Td. Land Jord, men Avlsbygningerne er væsentlig de samme, dog er Laden blevet udvidet, og en Sostald er blevet opført øst for den gamle Staldbygning.

Markbruget var tilrettelagt som et almindeligt Bondebrug med et fast Sædskifte, vekslende med Korn, Rodfrugter og Græs, Frøavl spillede en underordnet Rolle. I nogle Aar kunde der være 1—2 Td. Land med Rodfrugtfrø eller Kløverfrø, men der var ogsaa Aar, hvor der overhovedet ikke blev dyrket Frø. Bredkjær lagde Vægt paa, at Markbruget var tilrettelagt paa en Maade, som det vilde være muligt for Flertallet af Landmænd at gennemføre.

Markbruget paa Tune var fortrinligt gennemført. Afgrøderne var rene, og der opnaaedes meget store Udbytter baade af Korn, Roer og Græs.

Efter Tilkøbet af Jord var Avlsbygningerne egentlig lovlig smaa til den Omsætning, der skulde foregaa og virkelig ogsaa foregik i dem. Det hjalp en Del, da der blev bygget en særlig Sostald, og da der blev indrettet en Kalvestald i Laden, men Arbejdsforholdene i Staldene blev ikke lettere deraf. Staldenes Ventilation og Isolation var ifølge Bygningernes Art heller ikke saa god som ønskelig.

Naar det trods disse Vanskeligheder lykkedes at gennemføre et 1. Klasses Husdyrbrug paa Tune, skyldtes det en gennemført omhyggelig Pleje og Pasning af de enkelte Dyr. Fodringen var rigelig, Staldordenen gennemført, Hudplejen fortrinlig, og Malkningen næsten altid i gode Hænder. De stærktydende Køer blev malket 4 Gange i Døgnet, og Mælken blev vejet efter hver Ko efter hver Malkning.

Kvægbesætningens avlsmæssige Forbedring havde naturligvis Bredkjærs store Interesse. Det var ved Indkøb af gode Avlstyre, at Formaalet søgtes naaet. I de første Aar var Skolen fælles med den stedlige Tyreholdsforening om Tyrehold, men da denne Forening blev nedlagt, fortsatte Bredkjær med privat Tyrehold. Det lykkedes ham gennem Brug af gode Tyre og omhyggelig Fodring og Pleje at oparbejde en Kvægbesætning af høj Kvalitet. En Kosamling opnaaede Guldmedalje ved den store Landsudstilling i København 1938. Det var dog især den meget høje Ydelse, der udmærkede Tunebesætningen. Sit Maksimum naaede den i 1938—39, hvor Gennemsnitsydelsen for samtlige Køer var 303 kg Smør. Bredkjær kunde med Rette glæde sig over det Resultat, han opnaaede som Kvægopdrætter.

Under den Form, den danske Landbrugsskole har antaget, deltager Eleverne ikke i det praktiske Landbrugsarbejde ved Skolerne. Der er dog ingen Tvivl om, at et vel gennemført Landbrug alligevel er et betydningsfuldt Led i en Landbrugsskoles Virksomhed. Det skaber Respekt

om og Tillid til det Arbejde, der gøres i Skolestuerne. Det vel gennemførte Landbrug evnede Bredkjær at knytte til sin Skolegerning paa Tune.

Ved et Aabningsmøde paa Tune talte Bredkjær om Landbrugsskolernes Stilling i Tiden. Han udtalte da blandt andet: »Landbrugsskolernes Opgave i Nutiden kan samfattes i følgende tre Punkter.

1. At vække Lysten til Landbruget.
2. At give landbrugsfaglig Oplysning.
3. At være Rammen om et sundt Ungdomsliv«.

Vi, hans gamle Elever, har erfaret, at han i sin Skolegerning evnede at løse disse Opgaver.

Gennem sin Lærergerning og sit Eksempel som Landmand virkede han baade vækkende og oplysende. Gennem sin Tale, sin Væremaade og sin Færd i mellem os var han ikke alene med til at danne en Ramme for et sundt Ungdomsliv, ogsaa den rent menneskelige Udvikling, som er Frugten af et sundt Ungdomsliv, var han med til at forme hos sine Elever, ogsaa det fik han Lykke til.

Nu er hans Liv og hans Gerning indenfor den danske Landbrugsskole afsluttet. For os vil han staa som en Mand, der fik en lykkelig Lod, mest fordi, *at det, han vilde, og det, han evnede, saa helt dækkede hinanden.*

Johs. Larsen.

NIELS BREDKJÆR SOM FOREDRAGSHOLDER

Naar jeg skal skrive om Niels Bredekjær, saa kan jeg kun gøre det ud fra mit personlige venskabsforhold til ham fra ungdommen af.

Bredkjær har altid været den samme, fra vi i vinteren 1908—09 var elever sammen paa Tune, da han kom og besøgte os, da jeg var kommen hjem fra krigen, inden genforeningen, og de mange gange vi senere har truffet sammen. Der er kun *en* linje, han var hele tiden den samme lyse, retlinjede og redelige mand med sit gode haab og sin stærke tro.

Bredkjær begyndte en gang et foredrag om fodring saaledes: I grunden skulde jeg bede alle dem, der ikke har en god fodermester, om at gaa ud af salen, for de har ikke noget ud af mit foredrag alligevel. Dernæst skulde alle de gaa, der ikke har krybbskullerum. For har man ikke de to ting, saa nytter det ikke, at man har sine fodringsteorier i orden, for saa kan man ikke anvende dem. Da Bredekjær derefter spurgte, hvem der havde begge dele, en dygtig fodermester og krybbskullerum, saa viste det sig, at der kun var en mand, der rakte haanden op. Naa, sagde Bredekjær, saa maa I hellere blive her alle, for holde foredrag for *en*, det er da for lidt. Men ingen er i tvivl om, at han paa denne nøgterne maade havde fanget tilhørernes interesse, og at de havde lagt mærke til, hvad det først og fremmest kom an paa.

Bredkjær var som foredragsholder i saa udpræget grad

det, vi forstaar ved jyde. Han var rolig, grundig, nøgtern, og det, han fremkom med, var bygget op paa en solid basis. Det var ikke med en rivende talestrøm eller fantasibilleder, der kunde begejstre folk. Nej, men det, der blev sagt, var solidt underbygget, og det mærkede folk straks, at det kunde de stole paa.

Denne soliditet havde sin særlige betydning som taler over landbrugsemner i radioen. Der fik Bredkjær nemlig en masse nye tilhørere. Nye i den forstand, at en meget stor del af dem aldrig før havde hørt et landbrugsforedrag. Naar en taler staar over for et publikum, der ikke er vant til at høre, er der to ting, det kommer an paa. For det første, at de forstaar ham, at foredraget ikke er lagt i et højere plan, end at tilhørerne kan følge med, og for det andet, at det er solidt underbygget, at det er tillidvækkende, at det kan staa for kritik. De gammeldags landmænd staar altid kritiske over for nye teorier. (Alt for mange af vore landbrugsforedrag er anlagt paa forhenværende landboskole elever, men den store mængde, som ikke engang har set en landboskole, og som alle andre forhold lige trænger mest til oplysning, dem gaar det hen over hovedet paa).

Her var det, at Bredkjær fik sin største betydning som foredragsholder. Hans jævne, bundsolide maade at gøre rede for tingene paa, skabte tiltro, og den lagde folk mærke til. Han har her dyrket nyt land op i stor udstrækning. Hvorvidt han, da det var igennem radioen, selv har mærket noget til glæden ved at sætte ploven i ny jord, ved jeg ikke, men det har han sikkert. Mange af hans tilhørere er gennem hans vejledninger og raad bleven mere interesserede og har lært at drive deres landbrug bedre.

Niels Bredkjær var det, jeg vil kalde troende optimist. For det nytter alt sammen intet, om manden er solid og nøgtern og dygtig, hvis han ikke er optimist, hvis han ikke tror paa fremtiden. Ja, hvis manden ikke selv glø-

der af tro, kan han aldrig faa andre til det. Det var med denne lyse, stærke tro, han hjalp andre. Nu er han ikke mere i vennernes kreds, men saa længe de, der har kendt ham, er til, vil han blive ved med at leve.

Hans Schmidt, Kollund.

VIRKSOMHED I STATSRADIOFONIEN

Da Statsradiofonien oprettedes 1925 var man hurtig klar over, at trods den stort opbyggede Organisation, med Radioraad, Programudvalg o. a., var det nødvendigt at have særlig sagkyndige, raadgivende Udvalg, der kunde give Programmerne det særlige og saglige Præg, der var nødvendigt, om Radioen skulde løse sin oplysende Opgave. Det første Udvalg af denne Art blev Landbrugets Radioudvalg, hvis Medlemmer udpegedes af saa mange af Landbrugets egne praktiske og teoretisk kyndige Led, at det blev et forholdsvis stort Udvalg, alsidigt sammensat og dækkende mange forskellige Interesser. Saa meget mere betydningsfuld blev Formandens Opgave; Forstander Bredkjær fik straks denne ikke lette Gerning, men øvede den, til den svære Sygdom afbrød den, paa den mest fortrinlige Vis.

Ikke blot forstod han med stor Fordragelighed og Forstaaelse for de forskellige Interesser at bøjse disse sammen og finde Veje og Udveje — dette ved vi i Radioens Udvalg og Ledelse at være Bredkjær meget taknemlig for; stillet over for betydelige og rimelige Krav fra Landbrugets Side forstod han at fremføre disse over for Radioraadets Medlemmer, saaledes at der altid var det bedste Forhold og praktisk taget altid blev opnaaet gode Resultater.

Men Forstander Bredkjær skabte ogsaa sin særlige Radioform. Allerede kort efter Udvalgets Nedsættelse begyndte Bredkjær paa Opfordring fra Udvalget en Række maanedlige landøkonomiske Oversigter; og for disse vandt han en

stor og stadig stigende Lytterkreds, ogsaa langt udover Landboernes egen Kreds; det er betegnende, at det fra Arbejderlytternes Side er blevet fremhævet, at Bredkjærs Foredrag i Form og i Indhold var blandt det bedste, Radioen bragte — selv om man ikke altid var enig med ham.

Gennem sit Arbejde for og i dansk Radio har Forstander Bredkjær ikke blot vundet sig mange Venner, ved sit Frisind og Fordragelighed, ved sin Personligheds ideelle Præg; men han har ogsaa gennem dette Arbejde paa den smukkeste Maade bidraget til at øge Forstaaelsen for den Stand, han med hele sit Arbejde tjente, i vide Kredse af vort Folk. Han var for os, der lærte ham at kende, en af de bedste Talsmænd og Tjenere for det folkelige i dette Ords egentlige Forstand.

Jens Rosenkjær.

FORFATTERSKAB

Forstander Bredkjærs Navn som Skribent var kendt i vide Kredse, thi selv om det først og fremmest var de faglige Spørgsmaal, Bredkjær behandlede, saa optog ogsaa de almene Samfundsspørgsmaal ham stærkt, og altid evnede Bredkjær at forme Sproget interessant og levende, ja, ikke sjældent saa rammende, at det ligefrem kunde udkrystallisere sig i Fyndord.

Allerede som ganske ung Landbrugskandidat paaviste Bredkjær ud fra et stort statistisk Materiale i en Artikel i »Vort Landbrug« 1912 de regelmæssige — dengang 3—4 aarige — Svingninger i Flæskeproduktionens Størrelse og hertil svarende modsatte Svingninger i Flæskeprisen og anbefalede Landmændene at drage Lære heraf — en Iagttagelse, der 15 Aar senere efter fornyede Undersøgelser blev fremsat fra tysk Side som noget helt nyt.

Aaret efter udarbejdede Bredkjær sammen med Landbrugslærer Chr. Christensen, Tune, en Lærebog i »Driftsordning og Sædskifte«, der betød en afgørende Fornyelse i Undervisningen i Driftslære og banede Vejen for den moderne Driftsøkonomi, hvor Regnskabsresultater, statistisk Materiale og Kalkulationer tages til Hjælp, uden at den praktiske Forstaaelse af Landbrugsbedriften lider derunder.

Disse Arbejder placerede den unge Bredkjær paa en fremtrædende Plads inden for den nye driftsøkonomiske Litteratur.

Imidlertid gled Bredkjær hurtigt over i Konsulentarbejdet, hvilket kom til at paavirke hans Forfattervirksomhed.

Det blev fra nu af i overvejende Grad det praktiske Husdyrbrugsarbejde, der præger hans Artikler, og det mærkes, at Bredkjær var saa optaget, at der ikke levnedes ham megen Tid til selvstændig teoretisk Forskning. Men alle Arbejder, det være sig Aarsberetninger, Stambøger, offentliggjorte Foredrag, den aarlige Oversigt over Husdyrholdet i »Tidsskrift for Landøkonomi« og »Vort Landbrug«, som Bredkjær udarbejdede siden Statskonsulent Appels Død i 1926, eller den samlede Oversigt over Landbruget i det forløbne Aar i »Tidsskrift for Landøkonomi« efter Sekretær Hertels Død i 1926, er præget af den store Indsigt, intensive Medleven og nøgterne Bedømmelse af Landbrugets Vilkaar og Arbejdsfelt og den stadige Stræben efter at faa det positive frem, som var karakteristisk for Bredkjær. I denne Forbindelse skal ogsaa nævnes, at Bredkjær var Medudgiver af Lærebogen »Kvægavl og Kvægopdræt«, og som Tegn paa Vurderingen af hans Arbejde kan anføres, at medens hans Bidrag i denne Bogs første Udgave kun udgjorde 14 Sider, saa er det i sidste Udgave svulmet op til 146 Sider. — I alle disse Arbejder mærker man Bredkjærs velovervejede Synspunkter og smidige Pen, og selv om de maa dele Fagbøgernes Skæbne, at blive hurtigt forældede, vil man altid med Glæde og Tryghed gaa tilbage til dem som fortræffelige Kildeskrifter for sin Tid.

Af større Arbejder fra Bredkjærs Haand bør nævnes Afsnittet »Kvægets Historie« i Værket »Det danske Landbrugs Historie«, som Bredkjær fuldførte efter Statskonsulent Appels Død, en Opgave, der har krævet et stort Forarbejde, men som ogsaa vil blive staaende i Litteraturen. Desuden har Bredkjær skrevet Afsnittet om Landbrugets Produktion, hvorunder ogsaa Spørgsmaalene Oplysning og Vejledning er behandlet, i Bogen »Det danske Landbrug«.

Mere personligt præget er alt, hvad der foreligger fra Bredkjærs skattede Medarbejderskab vedrørende Spørgsmaal om Landbooplysning, Undervisning og Skolerne, f. Eks. i »Landbrugets Ordbog«. Gamle Tune-Elever, der følger Sko-

lens Aarsskrift, vil dog i endnu højere Grad kende Bredkjær i de Biografier, han har skrevet over kendte Tune Elever. Ingen højstemte, tomme Talemaader faar Plads, men en ærlig, varm Bedømmelse af disse Personers Liv og Gerning.

Af de Bøger paa min Boghylde, der har Bredkjær som Medforfatter eller Bidragyder, stod een hans Hjerte særlig nær, og jeg fik den overrakt med Paalæg om at studere den grundigt, nemlig Bogen om »De store Landboreformer og Handelsfrihedens Tid«, der udkom i 1936. Bredkjær har selv skrevet om »Bondestandens Frigørelse« og fører her Datidens Synspunkter op til Sammenligning med vor Tid. Vi ved alle, at Bredkjær gik meget op i denne Side af Samfundslivet; men vel næppe alle ved, at Syslen med Landbrugets Historie, og hvad Fortid fortæller Nutid, optog Bredkjær stærkt de senere Aar. Jeg mindes Stunder sammen med Bredkjær f. Eks. under Ture i Marken, hvor Samtalen kunde blive saa ejendommelig fortrolig, hvorledes han pludselig kunde standse og fortælle med en Varme og Iver, der tydeligt lod mig forstaa, hvor dybt og indgaaende han arbejdede med Spørgsmaalene om Landbrugets Historie og Erhvervets hele økonomiske og samfundsmæssige Stilling, Fag, som han selv underviste i de senere Aar. Der er ingen Tvivl om, at man af disse indgaaende Studier kunde vente interessante Ting fra Bredkjærs Haand, der antagelig vilde have knyttet Traadene sammen med hans Ungdomsarbejder paa Landøkonomiens Omraade; men denne Del af Bredkjærs Forfattervirksomhed maa vi nu savne paa Grund af hans alt, alt for tidlige Død.

Johs. Ridder.

FORENINGSVIRKSOMHED

Det kgl. danske Landhusholdningsselskab.

Angaaende Forstander Bredkjærs Tilknytning til Landhusholdningsselskabet skriver Forstander *H. J. Rasmussen* i *Tidsskrift for Landøkonomi* i sin Nekrolog om Bredkjær bl. a. følgende:

Udadtil blev Forstander Bredkjærs Evner taget stærkt i Brug. Her skal ikke nævnes hans mange forskellige Hverv. I dem alle lagde han et stort Arbejde. Et af de kærester for ham var vel nok Formandsskabet for *Landsudvalget for landøkonomisk Ungdomsarbejde*, som han overtog efter sin nære Ven, Professor *Lars Frederiksens* Bortgang.

Her i *Tidsskrift for Landøkonomi* er der Grund til at nævne den nære Tilknytning, han havde til *Landhusholdningsselskabet*, og den Betydning han fik for dette. Siden 1922 var han Medlem af Selskabets Bestyrelsesraad, og da Forpagter *Sonne* efter sin Indtræden i Præsidiet begyndte sit Arbejde paa Landhusholdningsselskabets Reorganisation, tog Bredkjær ivrig Del deri, ja, var i Virkeligheden den, der først fremsatte de Tanker, som blev de grundlæggende ved Selskabets Fornyelse. *Sonne* fortæller selv herom i sine Erindringer. Han og Bredkjær var efter Anmodning af Landbrugsraadet rejst til Lithauen for at besigtige Forholdene ved 5 Forpagtergaarde, som var overtaget af unge danske Landmænd. Forholdene var nok ikke meget opmuntrende, uvilkaarligt vendte Tankerne sig hjemefter, og

da særlig til Landhusholdningsselskabet, hvis Fremtid Sonne saa hen til med megen Ængstelse. Heroverfor hævdede Bredkjær, at Selskabets Fremtidsudsigter slet ikke var saa trøstesløse, som Sonne befrygtede, hvis det i højere Grad vilde se sin Opgave som *Formidler af faaglig Landbrugsoplysning*. Sonne siger, at Samtalen blev betydningsfuld, idet den bibragte ham Troen paa Muligheden af en styrkende Nyorientering af Selskabet. — Under de mange og stundom trange Overvejelser, der i de følgende Aar var fremme indenfor Selskabet, var det bestandig de af Bredkjær fremsatte Tanker, der kom igen, og dem, der sluttelig blev vedtaget.

Ved Bredkjærs Bortgang skal denne hans værdifulde Indsats mindes. Det er ham, som sammen med *Sonne* og *Lars Frederiksen* tilkommer Hovedparten af Takken for, at Det kgl. danske Landhusholdningsselskab nu trods sine godt 170 Aar staar som et ungt og livskraftigt Selskab, der gør sin Del af Dagens Gerning for dansk Landbrug.

I Udvalget for *Samvirksomheden for landbrugsfaagligt Oplysningsarbejde* har Bredkjær i høj Grad bidraget til, at de Tanker, han havde fremsat, er slaaet igennem og er indgaaet som et betydeligt og værdifuldt Led i Landhusholdningsselskabets Virksomhed. Desuden var Bredkjær Formand for Selskabets avlsbiologiske Udvalg; og her i Tidsskrift for Landøkonomi skrev han i en Aarrække, indtil Sygdommen kom, sine kloge Nytaaroversigter foruden mange indsigtfulde Husdyrbrugsartikler.

H. J. Rasmussen.

Landboforeningsvirksomhed.

Som Forstander *N. Bredkjær* kom andre i Møde med Tillid, saaledes blev der ogsaa i rigt Maal vist ham Tillid fra mange Sider. Det følte vel ogsaa naturligt, at det blev Ramsø-Tane Herreders Landboforening med denne

Forenings nære Tilknytning til Tunemændene, der som en af de første Foreninger gjorde Brug af N. Bredkjærs Arbejdskraft ved at indvælge ham i Bestyrelsen i 1920, og allerede i 1923 valgtes Bredkjær til Formand, hvilken Stilling han beklædte, til han i 1935 trak sig tilbage, da saa meget andet lagde Beslag paa Kræfterne.

Selv om det maaske kunde synes at være en kort Prøvetid, inden Bredkjær med fuld Tilslutning fra alle Sider blev sat i Spidsen for sin Egns Landboforening, saa var han gennem sin Opvækst og ikke mindst fra sin Konsulenttid velkendt med Landboforeningsvirksomhed. Derfor var der maaske ogsaa faa, der værdsatte denne Virksomhed saa højt som han, og gerne rakte han Haand til at faa det til at gro omkring Landboforeningerne. Typisk er det ogsaa, at selv om han kunde tage det nye, som kommer frem til hver Tid, lige saa forbeholdent og afventende som andre, saa var han altid indstillet saaledes, at det nye skulde have sin Chance og gives Lejlighed til at vise sin Værdi.

Som et Eksempel herpaa kan nævnes, at skønt Bredkjær var den drivende Kraft i et meget omfattende landøkonomisk Ungdomsarbejde med Kursus om Sommeren i Heste- og Kvægbedømmelse m. v. samt om Vinteren Møder, hvor saadan noget som et Driftsregnskab for en Gaard toges som Udgangspunkt for en omfattende Drøftelse, saa var han straks villig til at gaa ind for, at man i de stedlige Landboforeninger skulde prøve at optage den amerikanske Form for Ungdomsarbejde, som Konsulent Lund i sin Tid søgte at overføre her til Landet, og som efterhaanden er tillæmpet efter danske Forhold.

Andre Former for fri Undervisning har ligeledes fundet hans Støtte; thi Ungdomslærer, som Bredkjær var helt og fuldt, faldt det ganske naturligt, at denne Sag optog ham stærkt ogsaa indenfor Landboforeningsarbejdet. Faa har som han evnet at faa de unge, selv de yngste i Tale.

Her som paa andre Omraader foregik et frugtbart Sam-

arbejde særlig med Hensyn til Konsulentvirksomheden mellem Ramsø-Tune Herreders Landboforening og de to Naboforeninger: Gl. Roskilde Amts og Københavns Amts Landboforening. Under Navn af De tre Landboforeninger i Københavns Amt har denne Samvirksomhed betydet overordentlig meget for Egnens landøkonomiske Liv. Naar Samarbejdet paa forskellige faglige Omraader førtes længere ud til ogsaa at omfatte Husmandsforeningerne, saa betød Bredkjærs Personlighed og Deltagelse i Forhandlingerne altid, at disse Forhandlinger gik lettere.

Det vilde dog være meget urigtigt at sige, at Bredkjær tog Samarbejde for enhver Pris; thi han havde sine Meninger om Tingene og var ikke meget tilbøjelig til at gaa synderligt paa Akkord herom. Dette kom særligt frem indenfor De samvirkende sjællandske Landboforeninger, hvor Bredkjær sad i Bestyrelsen fra 1930 til sin Død. Landbrugs-krisen, som indtraf i disse Aar, medførte, at det erhvervs-politiske indtog en meget fremskudt Plads i de Forhandlinger, som Bestyrelsen paa en saa vigtig Post maatte føre. Navnlig med Hensyn til Ejendomsskatterne indtog Bredkjær her et Særstandpunkt; men ogsaa paa andre Omraader havde han svært ved at følge den øvrige Bestyrelse paa de Veje, som denne undertiden maaske mindre af Lyst og mere af Hensyn til de givne Forhold mente det nødvendigt at gaa. Det kan dog vist siges, at Bredkjær selv med sin fine Karakter og rige Personlighed hjalp til, at Forhandlingerne trods de forskellige Opfattelser af visse Spørgsmaal alligevel kunde foregaa uden større Gnidninger.

Indenfor det mere landbrugsfaglige havde Kvægavl og Fodringsforhold altid haft Bredkjærs varme Interesse, og han støttede gerne Foranstaltninger, der kunde fremme disse Ting, saaledes sammensatte han gennem flere Aar Foderblandinger til Egnens Foderstofforeninger, hvilket baade Foreningerne og Landmændene satte stor Pris paa. Paa det avlsmæssige Omraade var han ikke altid enig med

den paa Bjerget raadende Opfattelse, og dette gjaldt særlig Køernes Størrelse og Type. Han kunde blive baade varm og ivrig paa Dyrskuepladser og ved Kvægavls møder, hvor den Slags diskuteredes med Humør eller mere haardt, lige som det nu faldt.

I den hjemlige Landboforening aflagde han hvert Aar ved Generalforsamlingen en særdeles vel tilrettelagt og altid med stor Interesse paahørt Beretning, der ikke alene omfattede Landboforeningernes Arbejde, men hvor han ogsaa paa sin jævne, tilforladelige Maade gik ind paa Landbrugs Vilkaar. Disse skildredes nøgternt og blev hverken gjort værre eller bedre, end de var; men det er et Særkende for Bredkjær, at han gerne vilde fremdrage de lyse Sider, og at han ansaa det som sin Opgave at holde Modet oppe ogsaa i trange Tider hos ikke mindst de unge Landmænd. En saadan Tale skulde finde Genklang hos de Landmænd, som havde en sund Optimisme i Behold; men det kunde vel paa den anden Side ikke undgaas, at nogle af de, der følte Trykket af Tidens økonomiske Vanskeligheder, undertiden hellere vilde laane Øre til et lidt andet Sprog med mere Protest i.

Paa Tune Landboskole holdtes ikke alene Generalforsamlingen, men ogsaa andre af Landboforeningens Møder, og man var fra alle Sider taknemlige overfor Forstanderparret for det Samlingssted, som man herigennem fik, og for den Gæstfrihed, som altid blev ydet, hvilket altsammen fortsatte ogsaa efter, at Bredkjær gik af som Formand for Landboforeningen.

Som Bredkjær i enhver Henseende forstod at klare sig ypperligt i det praktiske Liv samtidig med, at han Livet igennem havde højere Maal i Sigte, saaledes har han ogsaa i sin Landboforeningsvirksomhed vist baade en udpræget Realitetssans og et ikke altid lige taknemligt Forsøg paa at faa andre med til at anlægge et Syn fremad og udover Dagen og Vejen. Uden Hensyn til, om man her altid kunde være helt enig med ham, skal det helt og

fuldt anerkendes, at Bredkjær hørte til dem, der lyste op, og som vi nødigt vilde være foruden.

Vi skylder ham megen Tak herfor som for saa meget andet, og hans Venner og Medarbejdere vil aldrig glemme hans lyse, vennesele Sind. Han evnede paa en uforlignelig Maade at gøre et Møde fornøjeligt og en Sammenkomst festlig.

K. M. Andersen.

Landøkonomisk Ungdomsarbejde.

I Tiden omkring 1920, faa Aar efter at *N. Bredkjær* havde tiltraadt sin Forstandergerning ved Tune Landboskole, begyndte man i forskellige Egne af vort Land at organisere landbrugsfagligt og landøkonomisk Ungdomsarbejde for unge Landmænd. De tre Landboforeninger i Københavns Amt var blandt de første, der nedsatte et Ungdomsudvalg til at tage denne Sag op.

Bredkjær var i en Aarrække Formand for dette Ungdomsudvalg, der satte en Række Arbejder i Gang for Egnens unge Mænd. Da Virksomheden senere udvidedes til ogsaa at omfatte Amtets Husmandsforeninger, saa Bredkjær det som en meget væsentlig Opgave at faa Samarbejdet gennemført paa en saadan Maade, at Ungdommen fra saavel større som mindre Landbrugsbedrifter kunde være vel tjent dermed.

Men Bredkjær havde ogsaa Blikket rettet mod andre Egne, og han fulgte navnlig med megen Interesse Virksomheden i de »Foreninger af unge Landmænd«, som i Begyndelsen af Tyverne oprettedes flere Steder paa Sjælland og Møn.

Allerede før den Tid kom han i Forbindelse med Konsulent *M. Helm*, Svendborg, hvis Virksomhed blandt unge Landmænd paa Fyn han beundrede, og han regnede — sikkert med Rette — Helms Indsats som banebrydende for

Ungdomsarbejdet i vort Land. Der indledes mellem disse to Mænd et Samarbejde, som sikkert har været til gensidig Nytte og Opmuntring.

Ved et Møde paa Tune Landboskole i Sommeren 1921 udtalte Helm i et Foredrag: »Ungdommen skal ikke blot undervises, den skal ogsaa sættes i Gang med at *arbejde*«. Disse Ord udtrykte Talerens Interesse for *selvstændige Op-gaver* (Dyrkning af egen Jord etc.) som Led i Ungdomsarbejdet. Bredkjær delte denne Opfattelse og fik selv tidligt Øje for Betydningen af, at de Unge paa egen Haand gaar i Gang med at producere og samtidig søger Indsigt og Dygtiggørelse gennem Arbejdet hermed.

Denne Form for landbrugsfaglig »Undervisning« aabnede Adgang til at faa de yngste blandt Landbrugets Unge i Tale, og Bredkjær saa klart, hvilke rige Muligheder dette rummede. »Drengekærligheden til Landbruget« skal værnes og holdes i Live og senere komme den voksne unge Landmand tilgode. Ungdommens Vejledere maa bygge paa Hjemmets og Bondegerningens umistelige Værdier fremfor det faglige og økonomiske. Det gælder at vække de Unges Kærlighed til Jorden og Arbejdet. Den *ideale* Fremdrift skal udvikles hos den unge Landmand; bugnende Marker og fyldte Lader maa aldrig stilles som det væsentligste Maal for hans Stræben.

Saadanne Tanker gjorde Bredkjær med Styrke gældende, naar han — som det ofte hændte — kaldtes ud for at tale ved Møder for Landboudommen. Og tilsvarende Synspunkter hævdede han paa sin friske, overbevisende Maade, naar han gennem Bladenes Spalter henvendte sig til Ungdommen. En kort Aarrække redigerede han sammen med M. Helm og K. Raunkjær et lille Maanedsskrift: »Den unge Landmand«, som bragte fagligt og oplysende Stof særligt beregnet for Ungdommen.

I 1927 valgtes Bredkjær til som Landhusholdningsselskabets Repræsentant at indtræde i Landsudvalget for landøkonomisk Ungdomsarbejde, og i 1932 blev han af Land-

brugsministeriet udnævnt til Formand for dette Udvalg. Noget betænkelig ved Ansvar, men drevet af Kærlighed til Sagen, modtog Bredkjær dette betydningsfulde Hverv, som han beholdt til sin Død.

Fra denne Post kunde han følge Ungdomsarbejdet ud over Landet, og gennem hele sin Formandsperiode havde han den Glæde at se det i uafbrudt Vækst og Udvikling rundt om i de mange Foreninger, som tog det op. Selv fremsatte han lejlighedsvis nye Tanker og Idéer, og Arbejdets Fremtid laa ham stærkt paa Sinde.

Som Formand for »Landsudvalget« kom Bredkjær i Forbindelse med Konsulenter og andre lokale Ungdomsledere fra alle Egne af Landet. Dette førte videre til, at han blev meget benyttet som Taler ved Sammenkomster for Ungdommen.

Ved de Forhandlingsmøder, som gennem en Aarrække har været afholdt for at samle Ungdomsledere fra hele Landet til Drøftelse af fælles Opgaver, ydede Bredkjær vægtige Bidrag til at fremme og lede Ungdomsarbejdet i sund, ideel Retning.

I Sommeren 1938 holdtes i Tilknytning til den store Landbrugsudstilling et 3-Dages nordisk Ungdomslederstævne, hvor et Par Hundrede danske og et halvt Hundrede udenlandske Deltagere samledes under festlige Former. Ved denne Lejlighed udtalte Bredkjær bl. a.:

»Midt i Tidens Vanskeligheder og Slidsomhed er Landbougdommens Lyst og Trang til at dygtiggøre sig et af de største Lypunkter — gid det landøkonomiske Ungdomsarbejde rundt om i Landene maa udvikles paa frugtbar Maade og bæres oppe af en Idealisme, der kan anspore til Handling«.

Det var sidste Gang, Bredkjær stod overfor en større Kreds af Ungdomsledere. Ved enkelte Lejligheder havde han udtalt, at han snart maatte trække sig tilbage fra Formandspladsen, men han tænkte dog næppe paa, at hans

Arbejdsdag om kort Tid skulde være endt. Hans virksomme Sind var optaget af Tanker og Planer for den Skole, som han havde givet Hovedparten af sin Tid og sine Kræfter.

Det Arbejde, som Bredkjær gennem 20 Aar udførte ved Siden af Skolegerningen, til Oplysning og Dygtiggørelse af lære- og virkelystne Unge i Landbohjemmene, har sat sine Spor, og de Tanker og Idealer, han gik ind for, vil sikkert faa Betydning, ogsaa naar den kommende Tids Opgaver skal føres ud i Livet.

S. C. Svendsen-Tune.

Foreningen af danske Landbrugslærere.

Da Forstander Morten Nielsen, Sydsjællands Landbrugsskole, i 1928 pludselig blev revet bort fra en lykkelig og frugtbringende Gerning i Landbrugsskolens Tjeneste, mistede Foreningen af danske Landbrugslærere sin udmærkede Formand.

Ved Generalforsamlingen i Forbindelse med Landbrugslærermødet paa Ladelund Landbrugsskole i August 1928 skulde der derfor vælges en Afløser for Forstander Morten Nielsen. Fra alle Sider var der Enighed om at vælge Bredkjær som Medlem af Bestyrelsen. Han valgtes derfor, uden at andre var foreslaaet, og ved første Bestyrelsesmøde blev Bredkjær Foreningens Formand.

Gennem 12 Aar har Bredkjær ledet Foreningen saaledes, at dette nu vil føles som et meget stort Savn, at han ikke mere kan være vor Talsmand og samlende Kraft.

Det kan vel ikke siges, at Formandsskabet i F. a. d. Landbrugslærere kunde lægge stort Beslag paa Bredkjærs Arbejdsevne og Arbejdsvilje, og dog har han ofret Foreningen mange, mange af sine kostbare Arbejdstimer; thi Landbrugslærerforeningen havde en stor Plads i hans Hjerte, og det var nu engang saadan for Bredkjær, at han vilde gøre et Arbejde for alt, hvad han havde kært.

Bredkjærs Arbejde for Landbrugslærerforeningen bestod navnlig i at varetage det aarligt tilbagevendende: At tilrettelægge og lede Foreningens Aarsmøde, at tilrettelægge Kursusvirksomheden, at danne Bindeleddet mellem de forskellige Landbrugsskoler og at repræsentere Foreningen paa forskellig Maade.

Foruden at Bredkjær var Foreningens Formand, var han fra 1929 Formand for Foreningens Kursusudvalg, fra 1930 Foreningens Repræsentant i Landbrugets Radioudvalg, fra 1931 Medlem af det færøske Landbrugsskoleudvalg og fra 1933 Foreningens Repræsentant i Samvirksomheden for landbrugsfagligt Oplysningsarbejde.

Det vil føre for vidt at fortælle i Enkeltheder om Bredkjærs Arbejde for Foreningen paa de mange forskellige Omraader, kun visse Hovedtræk skal fremdrages.

Naar vort aarlige Landbrugslæremøde skulde forberedes, var der tydeligt to Omstændigheder, som Bredkjær overvaagede nøje som Retningslinje for Møderne: Ved Landbrugslæremøderne skulde Samfølelsen mellem Ungdommen og de ældre i Landbrugsskolens Tjeneste næres bedst muligt, og Deltagerne i Møderne skulde bestyrkes i deres Glæde ved og Tro til Skolegerningens Betydning. Derfor mødte Bredkjær og Fru Bredkjær trofast ved Møderne og knyttede naturligt Forbindelsen mellem Veteranerne og Ungdommen blandt Landbrugsskolens Folk.

Bredkjærs ligefremme Venlighed og Friskhed i Sindet har draget mangan ung Landbrugslærer dybere ind i et Kærlighedsforhold til sin Gerning ikke alene ved at mødes med ham ved Landbrugslæremøderne, men ogsaa ved vore Kursus.

Altid var Bredkjærs Arbejde i Kursusudvalget præget af hans Trang til at tjene Udviklingen saaledes, at Fremlæggelsen af nye Forsknings- og Forsøgsresultater ved vore Kursus havde den afgørende Plads paa Kursusplanerne. Derfor var han altid virksom for i videst muligt Omfang at vedligeholde et Samarbejde mellem Konsulentforeningen

og Landbrugslærerforeningen, saa den Undervisning, Landbrugsskolerne gav, stadigt kunde modtage Impulser fra dem, der stod som de daglige Formidlere mellem den landbrugsvidenskabelige Forskning og Landbrugets Praksis.

Det var i Overensstemmelse med Bredkjærs hele Indstilling, at han kom til at indtage en fremtrædende Stilling i Forhandlingerne om en Nyorientering af Det kgl. danske Landhusholdningsselskab med Henblik paa at anlægge en Arbejdslinje for Selskabet, der kunde føre dets gode Traditioner videre til Gavn for det landbrugsfaglige Forsknings- og Oplysningsarbejde. Landbrugslærerforeningens Deltagelse i disse Forhandlinger kan føres tilbage til 25. Maj 1928, altsaa medens Forstander Morten Nielsen endnu var Foreningens Formand, men først i 1933 var der naaet til Oprettelsen af Samvirksomheden for landbrugsfagligt Oplysningsarbejde. Landbrugslærerforeningen er Bredkjær Tak skyldig, fordi han holdt ud i Forhandlingerne, saa Foreningen blev knyttet til et Samarbejde mellem mange forskellige Foreninger, der ud fra deres særlige Forudsætninger virker for at fremme det landbrugsfaglige Oplysningsarbejde.

Det var for Bredkjær af afgørende Betydning, at dette Oplysningsarbejde havde en Form og saadanne Forudsætninger, at det kunde naa ud, hvor det haardest tiltrængtes. Derfor var Bredkjær stadig paa Vagt mod enhver Bestræbelse i Retning af at vanskeliggøre det for den unge Landmand, der gennem sin Gerning og sit Landbrugsskoleophold havde følt en voksende Trang til at uddanne sig videre til et Arbejde som Konsulent, Landbrugslærer eller lign., at finde Optagelse paa Landbohøjskolen. Ved sin Død stod Bredkjær midt i Forhandlinger angaaende unge Landmænds Foruddannelse for at kunne optages som Elever paa Landbohøjskolen. I disse Forhandlinger var Bredkjærs Stilling bestandig den, at den danske Landbrugskandidat helst skulde være »Manden bag Ploven«, der gennem sin naturlige Udvikling var draget ind i en videregaaende Uddannelse med det Maal at tjene det faglige Oplysningsarbejde.

Landbrugslærerforeningen skylder ogsaa Bredekjær Tak for den smukke Maade, hvorpaa han siden 1930 har repræsenteret Foreningen i Landbrugets Radioudvalg; gennem sit Arbejde i dette Udvalg gav han sit vægtige Bidrag til, at landbrugsfaglig Oplysning kunde naa ud, hvor den i særlig Grad tiltrængtes.

Til Slut vil jeg gerne paa Landbrugslærerforeningens og egne Vegne i Taknemlighed overfor Mindet om en god Medarbejder og Ven udtale: Vi lærte Bredekjær at kende som Manden, der i hele sin Gerning lod sig lede af en Følelse af Taknemlighed overfor alt det, som de henfarne Slægter gav os at bygge paa; uden Overdrivelse kan Ordet Pietet vist godt anvendes om Bredekjærs Forhold til afdøde Værkfællers Indsats i Landbrugsskolens og hele det folkelige og faglige Oplysningsarbejdes Tjeneste. Det var for ham en Kendsgerning, som der i Landbrugslærerforeningen skulde regnes med, at —

»Henfarne Slægter
i Landet Marv
sig ej fornægter.
— — — — — «

Men Bredekjær forstod ogsaa, at —

»Hvad Haanden former, er Aandens Spor.
— — — — —
Hver Spaan, du finder i Danmarks Jord,
er Sjæl af dem, der har bygget Riget.«

Derfor var Bredekjær altid en Handlingens Mand; der skulde gøres et Arbejde, og det skulde gøres under Respekt for det overleverede; men det skulde navnlig tjene det aktuelle, saa det kunde være med at udvikle dansk Landbrug af i Dag.

Saadan mindes vi Bredekjær, og saaledes vil vi bevare Mindet om ham i Taknemlighed.

Johan Aa. Nilsson.

FOLK OG SAMFUND

Naar vi, der gerne samledes om Niels Bredkjær den 6. Juni paa Tune Landboskole, vandrede ud paa Marktur med Forstanderen, var det let at mærke, at han var Bonde med Liv og Sjæl. Han brugte jævne Ord, mens han viste os sin fine Besætning og de frodige, veldyrkede Marker. Kærligheden til denne Gerning — Bondens — var ikke til at tage fejl af, selv om Bredkjær ikke brugte lyriske Vendinger, naar han talte derom. Han var af jydsk Bondeæt — og som saadan helt ægte.

I hans Radioforedrag, som vi Ikke-Landbrugere ofte lyttede til, mærkedes bag al Sagligheden og den faglige Indsigt en ejendommelig Tone, der røbede en Understrøm af Ærbødighed for og Kærlighed til Bondens Liv og Gerning fra Dag til Dag Aaret igennem. Det var sikkert dette, der fik Byboere i stort Tal til at lytte til hans Ord. Og det er nok rigtigt, hvad der blev sagt ved hans Jordefærd, at han var en af dem, der havde bedst Mulighed for at medvirke til en Udjævning af den Kløft, der endnu skiller Land- og Bybefolkning i vort Land.

Med al Bredkjærs Indsigt i og Kærlighed til dansk Landbrug, og alt hvad dette omfatter, laa der dog dybest i hans Sind en Interesse, en Stræben, en Higen, der rakte langt der ud over. Han var ikke, hvad undertiden kaldes »ensidigt landbrugsorienteret«. Mon ret mange er naaet videre i Retning af at gribe den inderste Kærne i det grundtvigske Folkeligheds-Ideal, end Niels Bredkjær? Ikke blot var han

sig selv — og den samme — i Selskab med Minister og Husmand, med Akademiker og Arbejder, med den i Kjolesæt eller den i »luvslikt Fattigmandskjole«; men han *forstod* forskellige Menneskers Kaar, og han *følte* sig næppe nogensinde i et »naturligt Modsætningsforhold« til Folk fra andre Befolkningslag. Derfor var hans Interesse for *Folkets Kaar* saa levende og ægte, uden at det svækkede hans Iver for at forbedre og højne *Bondens Kaar*.

Bredkjær havde gennemlevet sin Ungdom og faaet sin Uddannelse, da Verdenskrigen brød løs og bragte Forstyrrelse i den fredelige og rige Udvikling, som ikke mindst det danske Folk var Deltager i før 1914. Han var præget af *det liberale Livssyn*; og det var ikke bare en Fernis, et paaklistret Stempel, der kunde rives af lejlighedsvis eller eventuelt erstattes med et andet, om Betimelighed krævede det. Hans Liberalisme var heller ikke interessebetonet; den var en Del af hans Væsen — og derfor saa ægte som hans Natur. En Mand af hans Støbning kunde da heller ikke lade sig binde til eller i et Parti. Han forstod, at det ikke kan være afgørende, hvad et Parti kalder sig; ej heller hvad det engang var. Han saa, at det var den fri og ansvarsbevidste Borgers Ret — og Pligt — at sætte ind med sin Indflydelse dér, hvor der blev kæmpet i reneste Alvor for Frihed, Menneskelighed og Retfærdighed. Derfor havde han ogsaa fra sin Ungdom søgt at sætte sig ind i det, man plejer at benævne: Samfundsproblemerne, og klare for sig selv, hvad Begreber som *Frihed* og *Ret* i dybeste Forstand indebærer.

Det var Højskolelærer V. Bennike, Vallekilde, der viste Niels Bredkjær Vej til Henry George's Værker. Kendskabet til disse Skrifter kom til at præge ham for Livstid. Det blev for ham noget meget mere betydningsfuldt end »interessante Samfundsbetragtninger«. Det blev ikke bare nogle Overvejelser og Sammenstillinger af Teorier. Det blev til en dyb Erkendelse af visse Sandheder om Menneskets naturlige Ret, som en Mand af Bredkjær's Støbning ikke

kunde vise fra sig med Betegnelsen »Taagetale« — eller fordi det var bekvemmest at lade den Slags ligge. Han maatte arbejde videre med disse Tanker; og det gjorde han.

Endnu husker jeg tydeligt, da Bredkjær som ung Tune-Forstander engang holdt et Foredrag (i Taastrup) om Henry George og skildrede Hovedtankerne i hans Lære, hvor grebet han selv var af Emnet; det stod de unge Tilhørere klart, hvad det betød for ham at være med til at bane Vej for den Retsopfattelse, som ogsaa han mente kunde redde Verden fra et nyt Kaos, om man vilde give Rum for den.

Da »Danmarks Retsforbund« blev politisk Parti og begyndte at samle Stemmer ved Valgene, kom der stærke Opfordringer til Bredkjær om at lade sig opstille som Kandidat. Skønt han ikke lagde Skjul paa sin Opfattelse, fandt han det rigtigst *for Skolens Skyld* at lade være.

Naar Bredkjær talte i Landboforsamlinger — undertiden for Hundreder af Tilhørere — om dansk Landbrugs Kaar nu og i Fremtiden eller lignende Emner, lyttede man interesseret til hans Ord. Fra forskellig Side ved jeg, at man karakteriserede hans Foredrag af den Art som fortrinlige, skønt han deri gik langt ud over det egentlig landbrugsfaglige og i Virkeligheden meddelte Forsamlingen sin samfundspolitiske Opfattelse. Det er ikke uinteressant, at hvis han talte ved et Møde, hvortil »Danmarks Retsforbund« stod som Indbyder, kom der 15—30 Mennesker, skønt Talen var den samme, som faa Dage før et andet Sted havde samlet flere Hundrede interesserede Lyttere, der var sammenkaldte af Landbrugsorganisationer. Saadan er Kaarene for nye Tankers Vækst i Folket. Bredkjær smilede — og gjorde sin Gerning.

I de senere Aar følte Tune-Forstanderen sig mindre hæmmet af Hensynet til Skolens Trivsel. Han kunde jo let konstatere, at Tune Landboskole stod stærkt som Landbrugsskole. Et Par Artikler fra hans Haand viser, hvad

der laa ham paa Sinde: *Bondestandens Frigørelse* i Bogen »De store Landboreformer og Handelsfrihedens Tid« (1936) og *Brugsret—Ejendomsret*, der kom i »Tilskueren« Juni 1938. Fra den første vil følgende Citater vise, hvad Bredekjær ønskede at understrege:

»Bag ved Stavnsbaandet og Hoveriet laa den Hensigt at sikre Landbrugsarbejdets Udførelse paa de store Gaarde. Der var Tale om Flugt fra Bøndergaardene, hvorfra Afgifterne til det offentlige skulde udredes. Det maa give vore Dages Stavnsbaands Talsmænd noget at tænke paa — at det var Haabløsheden overfor Fremtiden, Indskrænkningen i Retten til egen Arbejdsfrugt, Trællesliddet, der gjorde al Fremdrift udsigtsløs og lammede Virkekraften; — dette skabte Flugten fra den Jordbund, som ogsaa hine Tidens Landboudom gennem Slægters Liv og Færd var knyttet til med de dyreste Baand. Kun Ophævelsen heraf og ikke ny Tvang kunde give naturlige Forhold tilbage. Lad os mindes dette i 1936, hvor Ungdommen ogsaa har svært ved at blive paa den fædrene Jord«.

»Selvejet skulde sikre Bonden Arbejdets Frugter, sikre ham Brugsretten. Desværre sikredes Samfundet ikke sin Part af den Jordprisstigning, som kommende Tider bragte. Desværre hindredes ikke den Pantsætning og den Gældsstiftelse paa Samfundets retmæssige Del af Ejendommenes Værdier, som Reformtidens Mænd, der saa stærkt handlede ud fra Synspunktet: Det Almenes Vel, aabenbart havde Blik for, men ikke fik Tid og Kræfter til at løse«.

»Store økonomiske Omvæltninger og trange Tider skulde i de første 30 Aar af det ny Aarhundrede gennemleves; saa først gryede det for de landøkonomiske Fremskridt; og da den næste store Kursændring i Landbrugets Drift et lille Hundrede Aar efter de store Reformers Tid indtraf — da var det Bondebruget, der tog Føringen, og da satte det gamle aldrig glemte Fællesskab ny Blomst i Andelsbevægelsen.

Det er vel det stolteste, der kan siges om den danske

Bonde og Husmand, at de samtidig med at hævde den fri individualistiske og liberalistiske Selvstændighedsform magtede at udnytte Fællesvirket og Samarbejdet til Udvikling og Udformning af det moderne Landbrug. Hertil bidrog den særlige aandelige, kulturelle og politiske Rejsning af den danske Landbostand. Udspringet hertil findes i Landboreformerne i det 18. Aarhundrede; men Frugterne heraf sættes først i fuldt Omfang et lille Hundrede Aar derefter«.

»Der er atter Trang til Reformer af dybtgaaende Natur. Der er ogsaa stillet Opgaver for Nutidens Slægt! Den danske Bondestand, der for halvandet Aarhundrede siden maatte hjælpes ud af Uføret, burde nu være i Besiddelse af Kraft og Evne til at gaa forrest i Kampen for den fællesskabte Jordrentes Inddragelse i Samfundets Kasse; Værnet sat om dit og mit; Fordelingens Lov gennemført. Den bør i Nutidens Kamp staa som den sikreste Skjoldvagt om aandelig, politisk og økonomisk Frihed i Danmark. Kun da handler den i samme Aand som de, hvis Værk for halvandet Aarhundrede siden vi hylder«.

Og fra Artiklen i »Tilskueren«:

»Den tilsyneladende Samhørighed, der er mellem Jorden og de øvrige Driftsmidler, har medført, at en *Brugsret* er blevet til en altomfattende *Ejendomsret*, som skiftende Tider har godkendt. Lige saa sandt det er, at Brugeren af Jord maa herske med suveræn Magt over denne Jords Dyrknings- eller Udnyttelsesmuligheder, lige saa afgjort stridende mod den moralske Retsopfattelse er det imidlertid, at Selvejet er forlenet med Magt til Indkassering af Renterne af den offentlig skabte Værdi, der knytter sig til Ejendom eller Bedrift.

Hertil kommer, at dette befordrer en Udvikling, som alene ud fra rene fornuft- og nyttemæssige Hensyn maa fremkalde den største Betænkelighed!«

»Landmanden var i gamle Dage Fæster til Herremanden og udførte Hoveriarbejde paa Herregaarden. Som Selvejer

af i Dag er hans Fæsteafgift Gældsforrentningen, og den er ikke mindre faretruende. Den danner sammen med Skattetrykket et Hoveri til en upersonlig Naadigherre. Vi har intet Stavnsbaand mere — men Flertallet af danske Landmænd er »bundet til Stavn« af Baand, der sikkert undertiden svider haardere end Snerten af Ridefogdens Pisk«.

»Naar saa mange heller ikke i vore Dage vil erkende denne faretruende Udvikling, hænger det utvivlsomt sammen med, at Selvejet saa stærkt synes at understøtte de elementære Begreber om Bondens etiske Tilknytning til Jorden, Familiegaarden, Stedet, hvor Generationer har stridt, hvor Slægtstraditioner er skabt, — Virkepladsen, hvor Livsværdier groede frem under Kampen for økonomisk Udkomme. . . . Det kunde være Bygningerne. Det var oftere Dal og Banke — Have og Skov. Det var Stedet — det var Stedets Natur — ubestemt i Minde tonende i vort Indre! Det var derimod aldrig Værdien! . . . . Bevarelsen af fuld Ejendomsret til de arbejdsskabte, dybt personligt prægede Værdier — det øvrige inddraget, hvor det retmæssigt hører hjemme — det vilde være at trække Skellet skarpt op mellem det virkelige, etisk begrundede og økonomisk nødvendige Selveje«.

»Vel bør Nutidens Folk feste til Minde om det store Reformværk. Skam faa vi, om vi ikke følte Trang dertil! Men forstaaeligt, at mange føler vore Dages ny Former for Stavnsbaand og Hoveri!

Gid det maa blive en af Festens Frugter, at der vokser klarere Anskuelser frem paa dette Omraade, saa der kunde rejse sig en alvorlig Folkevilje til et nyt Reformværk.

Sker det ikke, turde det befrygtes, at Fremtidens Slægt, vore egne Efterkommere, vil se med underlige Følelser paa dem, der festede i 1938.

Banes der Vej, og vokser der Vilje til Genrejsning af det virkelige Selveje, vil der kunne komme til at staa »en ny Tids Bonde paa sin Toft — der lytter ud mod andre

Lærkesange« og med Ærbødighed og Tak drager Mindet frem om en Slægt, der forstod sit Kald og løste sin Opgave«.

Niels Bredkjær blev afskaaret fra at være med til at løse denne Opgave, som det laa ham saa stærkt paa Sinde at bane Vej for. Han saa, at Udviklingen i vort Land var kommet ind i et galt Spor, og at Folket led derunder. Han troede, det efterhaanden vilde gaa op for flere og flere, hvad der var galt, og hvor Vejen frem var at finde. Han ydede i Trofasthed sit Bidrag til Forstaaelsen af, hvad der baader Danmarks Folk bedst, og Virkningen af hans Ord og Eksempel vil faa Betydning fremefter.

Holger Egekvist.

FORSTANDER NIELS BREDKJÆRS DATA

F. 6. Juni 1888 i Randlev v. Odder, Søn af Gdr. R. B. og Hustru Marie, f. Hansen; gift 6. August 1915 med Julie B., f. 29. August 1888, Datter af Gdr. Poul Sams, Svendsbjerg, og Hustru Petra, f. Marstrand.

Børn: Poul Sams B., f. 16. Juli 1916, Erik B., f. 18. September 1917, Ellen Marie B., f. 1. November 1920, Troels B., f. 22. April 1922, Dagny B., f. 4. Februar 1926.

Testrup Højskole 1905—06; Tune Landboskole 1908—09; Landbrugskandidat 1911; Askov Lærerkursus 1911; Lærer paa Tune Landboskole 1911—13; Konsulent i Ringkøbing Amts Fællesledelse 1914—15; Konsulent i Husdyrbrug for Foreningen af jyske Landboforeninger 1915—17; Forstander for Tune Landboskole fra Efteraaret 1917.

Tillidshverv:

Ramsø-Tune Herreders Landboforening: Medlem af Bestyrelsen 1920—35; Formand 1923—35; Formand for Ungdomsudvalget 1920—27; Medlem af Kvægbrugsudvalget 1919—26.

De samvirkende sjællandske Landboforeninger: Medlem af Bestyrelsen fra 1930.

De samvirkende danske Landboforeninger: Medlem af Stambogs- og Registreringsudvalget for R. d. M. fra 1922.

Sjællands Stifts Kvægopdrætterforening: Medlem af Bestyrelsen fra 1920.

Roskilde Andels-Svineslagteri: Medlem af Bestyrelsen 1922—27.

Det kgl. danske Landhusholdningsselskab: Medlem af Bestyrelsesraadet fra 1922; Selskabets Repræsentant i Landsudvalget for landøkonomisk Ungdomsarbejde fra 1928; Medlem af Fællesudvalget for Samvirksomheden for landbrugsfagligt Oplysningsarbejde fra 1933; Formand for det avlsbiologiske Udvalg fra 1933. Landsudvalget for landøkonomisk Ungdomsarbejde: Medlem af Udvalget fra 1927; Formand fra 1932.

Landbrugets Radioudvalg: Formand fra 1930.

Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskole: Censor i Husdyrbrug 1924—34.

Foreningen af danske Landbrugslærere: Formand fra 1928; Formand i Foreningens Kursusudvalg fra 1929; Foreningens Repræsentant i Landbrugets Radioudvalg fra 1930; Medlem af det færøske Landbrugsskoleudvalg fra 1931; Foreningens Repræsentant i Samvirksomheden for landbrugsfagligt Oplysningsarbejde fra 1933.

Foreningen for Højskoler og Landbrugsskoler: Medlem af Bestyrelsen fra 1928.

Dekorationer:

Ridder af Danebrog; Ridder af Storfyrst Gedeminas Orden (Litauen).

INDHOLDSFORTEGNELSE

	Side
DØD OG EFTERMÆLE	
Ved Landbrugslærer <i>A. O. Rasmussen</i>	7
 LIV OG VIRKE	
Hjem og Slægt. Af cand. mag. <i>Johs. Bredkjær</i>	41
Ungdomstid. Af Forstander <i>Johs. Petersen-Dalum</i>	53
Tune Landboskole. Af Konsulent <i>Johs. Larsen</i>	56
Niels Bredkjær som Foredragsholder. Af Gdr. <i>Hans Schmidt</i>	71
Forfatterskab. Af Fuldmægtig <i>Johs. Ridder</i>	76
Foreningsvirksomhed:	
Det kgl. danske Landhusholdningsselskab. Af Forstander <i>H. J. Rasmussen</i>	79
Landboforeningsvirksomhed. Af Konsulent <i>K. M. Andersen</i>	80
Landøkonomisk Ungdomsarbejde. Af Konsulent <i>S. C. Svendsen-Tune</i>	84
Foreningen af danske Landbrugslærere. Af Landbrugslærer <i>Johan Aa. Nilsson</i>	87
Folk og Samfund. Af Realskolebestyrer <i>Holger Egekvist</i> ...	91
Forstander Niels Bredkjærs Data. Ved Landbrugslærer <i>A. O. Rasmussen</i>	99

